

GRATIS

JAN TERLOUW
90 JAAR!

DE JONGEN
DIE MET
DRAKEN
ZONG

tekenes
VAN
MARK JANSSEN

de
Woonboot van
ANNET HUIZING

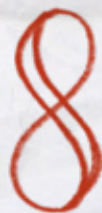
STICHT

VIRUS
WEEETJES

GROOT
BARRIÈRE-
RIF

Govert
geeft RAAD

#2

LEMNISCAAT zie je OVERAL

COLOFON

STACH - het halfjaarlijkse jeugdboekenmagazine van Uitgeverij Lemniscaat
Nr. 2, Tweede semester 2021

REDACTIEADRES: Lemniscaat bv., Vijverlaan 48, 3062 HL Rotterdam,
TELEFOON: 010-2062929, E-MAIL: stach@lemniscaat.nl

REDACTIE: Linda Bertens, Hindele Boas, Jesse Goossens, Eline de Viet, Kim van
Zweeden

VORMGEVING: Eveline Verburg

ILLUSTRATIE FIGUUR 'STACH' OP OMSLAG: Dirk van der Maat, uit: Koning van Katoren
AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE: Margaretha van Andel, Cees van den Berg,
Matteo Blockmans, Vera Doekes, Linde Faas, Kaj Gerbrandy, Annet Huizing,
Mark Janssen, Pieter Koolwijk, Marloes Morshuis, Susin Nielsen, Daniël Ploum,
Milo Polhout, Nienke Prevoo, Lotte Siepel, Freek Slagter, Manuel Snickers

www.lemniscaat.nl

Heb jij ook een Lemniscaat gezien? Stuur je foto dan naar stach@lemniscaat.nl
en wie weet zie je jouw Lemniscaat in de volgende editie van STACH!

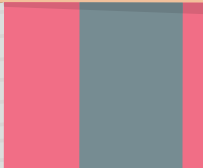
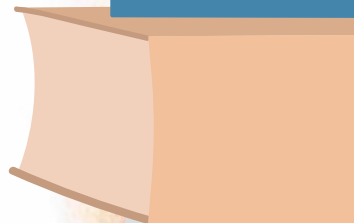
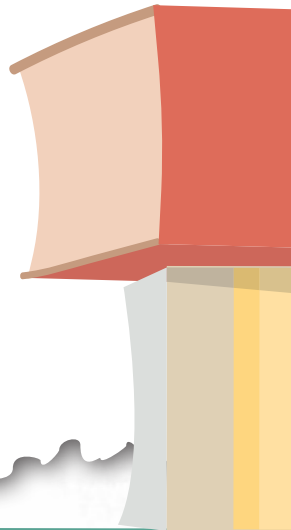
Hoi!

Stach is jarig! Nee, niet dit tijdschrift, dat viert met dit tweede nummer zijn eerste halfjaardag. De échte Stach, de hoofdpersoon uit *Koning van Katoren* die je ook voor op dit tijdschrift ziet staan, betrad vijftig jaar geleden de kinderboekenwereld. En zijn bedenker, Jan Terlouw, wordt in november negentig jaar. Tijd dus voor een bijzonder interview met de schrijver door STACH-lezer Lotte, en een stukje uit *Koning van Katoren* om Stach beter te leren kennen. Maar er is natuurlijk nog veel meer! Reis mee over de wereld, bezoek Annet Huizing in haar woonboot, maak je eigen Escher-kunstwerk en leer tekenen als Mark Janssen, lees recensies van leeftijdsgenoten, maak kennis met een bijzondere geit, met draken, virussen en hekserij, kook met Marloes Morshuis, puzzel, krijg raad van Gozert, nadat je natuurlijk over Luna hebt gelezen, doe de klassiekersquiz, krijg een voorproefje uit de nieuwste Susin Nielsen, smul met... Nee, ik stop met opsommen. Begin maar gewoon met lezen! En wil je ook schrijven, interviewen, recenseren of ons gewoon laten weten wat je van STACH vindt? Mail dan naar stach@lemniscaat.nl!

Jesse Goossens
Uitgever kinder- en jeugdboeken
Lemniscaat

INHOUD

4	Lotte interviewt Jan Terlouw	38	<i>Recepten uit... Koken voor de Keizer en Quotum</i>
6	<i>Koning van Katoren</i>	40	<i>Quiz... Ken je klassiekers</i>
8	Regenboogplaneet	42	<i>Iets heel bijzonders</i>
10	De schrijfplek van... Annet Huizing	45	Vijf vragen aan Susin Nielsen
12	<i>Twee vissen (nr. 18) van Escher</i>	46	Boekzoeker... welk boek bij welk beroep?
14	Recensies	48	Werken bij de uitgeverij... de rechten-medewerker
16	Het paspoort van... Cees van den Berg	50	Tien keer smullen met fruit
18	<i>Paloma</i>	52	Monsters dobbelen
20	Groot Barrièrerif	54	Caleidoscopische camouflage
22	<i>De jongen die met draken zong</i>	56	<i>Schuld & Vlinders</i>
24	Doe-opdrachten uit het drakenmagazine	58	Het winnende vervolgverhaal
26	Tekenles van... Mark Janssen	60	Prijsvraag: maak het verhaal af van... Margaretha van Andel
28	<i>Het heksenhotel</i>	61	Puzzelpagina
30	Schimmels en koorts	62	Gozert geeft raad
32	Uithaalposter		
34	<i>Luna</i>		

LOTTE INTERVIEWT JAN TERLOUW

De twaalfjarige Lotte Siepel houdt veel van lezen. Ze leest graag Lemniscaatklassiekers en dan vooral de boeken van Jan Terlouw. Voor STACH #1 schreef Lotte een recensie over Zoektocht in Katoren. Toen ze hoorde dat ze voor deze tweede editie van STACH haar favoriete auteur mocht interviewen, hoefde Lotte niet lang na te denken over wat ze hem zou vragen.

Wat vindt u het mooiste boek dat u zelf heeft geschreven?

Dat kan ik je niet vertellen, want dat hangt er maar van af. Soms vind ik *Pjotr* het mooiste, omdat dat het eerste was wat uitkwam. Dan vind ik weer het laatste wat ik heb geschreven het mooist, en dan vind ik weer een ander boek het mooist omdat iemand anders zegt dat hij of zij dat het mooist vindt... ik kan het niet zeggen!

Uw eerste Gouden Griffel kreeg u voor het boek *Koning van Katoren*. Bent u net zo dapper als Stach?

Nee hoor, haha, ik ben niet zo dapper als Stach. Maar ik probeer het wel. En ik vind ook wel dat je in je leven steeds moet proberen om dingen te dóén. Niet te gauw zeggen: 'Dat kan niet.' Er kan altijd meer dan je denkt. Ik heb het verhaal van Stach ook geschreven omdat ik wóú dat ik zo was, zo dapper als Stach.

Als u koning zou zijn, welke wet zou u als eerste invoeren?

Tjonge... wat een moeilijke vraag... Ik denk een wet over dat we de natuur met eerbied moeten behandelen. En dat je de natuur niet maar van alles mag aandoen. Niets wat je jezelf ook niet zou aandoen. Niet de natuur bederven, niet zomaar dingen weggooien. Dat denk ik. En aardig zijn voor de dieren!

Uw tweede Gouden Griffel kreeg u voor het boek *Oorlogswinter*. Tijdens de oorlog bent u één jaar niet naar school geweest. Hoe was dat en wat miste u het meest?

Tja, toen was het vooral oorlog. Die school, daar dacht ik niet zoveel aan, omdat er zoveel dingen gebeurden in die oorlog. Er waren voortdurend hongerende mensen, die moesten we proberen wat te eten te geven. En er zaten onderduikers, daar moest voor gezorgd worden. En er vielen

LEMNISCAAT FELICITEERT JAN TERLOUW

Jan Terlouw 90 jaar - Koning van Katoren 50 jaar

bommen, en daar waren we bang voor. Er gebeurde zoveel. Ik was ook zo bang dat ze mijn vader op zouden pakken. Ik dacht niet zo erg veel aan school, eerlijk gezegd. Anders dan jullie nu.

Wat ging er door u heen toen u besefte dat de oorlog voorbij was?

Ik was ontzettend blij! Ik zag op straat de bevrijders, de Canadezen, aankomen, met voertuigen die ik niet kende. En met mijn andere oog zag ik mijn vader uit ons huis komen. Mijn vader was een ontzettend aardige man, maar hij was deftig, hij schrééd altijd. Hij kon niet zwemmen, hij kon niet schaatsenrijden, ik had hem nog nooit hard zien lopen, zo'n vader was dat. En toen zag hij de bevrijders aankomen, en hij huppelde! Voor het eerst van mijn leven zag ik mijn vader huppelen. En in dat huppelen zag ik hoe blij hij was dat ze eraan kwamen. En die blijdschap, die deelde ik toen. Ik dacht: 'Hoera! Nou wordt het vrede. Nou kunnen we weer een gewoon leven gaan leiden, hoop ik.' Dat herinner ik me nog, ja.

Wat is het belangrijkste dat er in uw leven speelt?

Poeh... het belangrijkste... Ik weet het niet! Ik ben getrouwd met een heel lieve vrouw en we hebben vier lieve kinderen gekregen. Mijn vrouw is gestorven, dat was ook weer heel erg belangrijk. Dus tja... wat zal ik zeggen? Ik heb mooie dingen in mijn leven meegemaakt, in de politiek en in de wetenschap. Het mooiste vind ik dat ik zo véél dingen heb kunnen doen. Steeds weer wat anders. Wetenschap, boeken schrijven, ik ben minister geweest, allemaal mooie dingen.

Als u weer een kinderboek gaat schrijven, over welk onderwerp zou u dat dan doen?

Nou, ik heb al heel veel geschreven over de natuur en hoe we daarmee om moeten gaan. Misschien zou ik daar nog wel weer wat nieuws over schrijven, dat zou kunnen. Maar ik weet het niet. Ik heb nog geen plannen. Ik heb al zoveel geschreven, misschien doe ik het niet meer.

foto: Sanne Terlouw

Jan Terlouw werkte jaren als kernfysicus voordat hij in 1970 besloot de politiek in te gaan. Hij was onder meer fractievoorzitter van D66, Minister van Economische Zaken, Commissaris der Koningin in Gelderland en senator van de Eerste Kamer. Tegelijkertijd debuteerde hij als kinderboekenschrijver met Pjotr en Oom Willibrord. Zijn bekendste boeken zijn Oorlogswinter (naar de verfilming in 2008 kwamen bijna een miljoen bezoekers) en Koning van Katoren (bekroond met een Gouden Griffel en verfilmd in 2012). Op de volgende pagina's lees je een stukje uit Koning van Katoren!

Ook STACH-lezer Manuel Snickers (10 jaar) stelde een vraag aan Jan Terlouw. Die vraag en het antwoord daarop willen we jullie niet onthouden!

Waar zouden we zijn zonder alle prachtige verhalen? Verhalen maken van een maatschappij een samenleving.

Wil jij ook je favoriete schrijver interviewen (en ben je niet ouder dan 13 jaar)? Stuur dan een mailtje naar stach@lemniscaat.nl en wie weet staat jouw stuk in de volgende STACH!

KONING VAN KATOREN

Jan Terlouw

Als een lopend vuurtje gaat het door Smook: Stach is het moeras in, op zoek naar de draak. De ijverige Smokenaren staken van tijd tot tijd hun arbeid en kijken ongerust in de richting van de dikke, gele wolken, die opstijgen aan de westkant van de stad. Er is geen persoon boven de vijf jaar die niet aan kolonel Kragten en zijn regiment denkt. Braas en Vageeren, die ook van Stachs expeditie horen, moeten in natte lakens gewikkeld worden, omdat ze hevige aanvallen van drakonitis krijgen.

De ambtenaren op het stadhuis sluiten weddenschappen af. De koers belooft 1 op 20 in Stachs nadeel. Waar zich een dragoon vertoont wordt hij uitgehoord over de dode vogels die uitgestrooid moesten worden. Een van hen weet te vertellen dat de jongen uit Wiss die ochtend zijn dragonenpak is komen lenen, om geen schurft te krijgen.

‘t Is een aardige jongen,’ zegt de man. ‘Jammer dat de draak hem zal verslinden. Ook jammer van mijn pak.’

Het wordt elf uur. Het wordt twaalf uur. Onverminderd stijgen de gele wolken op aan de westelijke hemel.

Langzaam sopt Stach verder door de moerassige grond. De lieslaarzen, die horen bij het dragonenpak, zakken tot over de enkels weg in de drassige bodem. Het is niet moeilijk de weg naar de draak te vinden. Daar waar de gele mist het dichtst is, daar moet hij zitten.

Naarmate hij dichterbij komt, gaat zijn hart sneller slaan. Stach, de zorgeloze, begint te beseffen dat hij iets ontzettend gevaarlijks aan het doen is. Eigenlijk heeft hij haast geen kans dat

het goed afloopt. Heeft zich wel buskruit gevormd in de draak? Zal hij met één kogel raak schieten, zonder dat hij met het geweer heeft kunnen oefenen? En als hij raak schiet, zal de achttien jaar oude lichtkogel nog ontvlammen en het buskruit ontsteken?

Achttien jaar. Ik ben jarig vandaag, denkt Stach opgewekt. Op je verjaardag kan er toch niets misgaan. Hij kijkt op zijn horloge. Twaalf uur.

Ineens spitst hij zijn oren. Een zacht, sissend geluid dringt tot hem door. Zo snel hij zich kan bewegen door de natte mossen gaat hij naar een grote treurwilg en verschuilt zich achter de stam. Zijn rechterhand klemt zich om het geweer. Het bloed trekt weg uit de knokkels. Zijn ogen turen door de astronautenhelm van het dragonenpak.

Het gesis wordt luider. Hij hoort nu ook een geschuifel en een zacht geplons. Over enkele ogenblikken zal daar, uit die gele mist, het monster te voorschijn komen. Hij brengt het geweer in de aanslag. Zijn zenuwen zijn tot het uiterste gespannen. Zal hij over vijf minuten dood zijn of zal Smook verlost zijn van het veelkoppig monster?

‘Raak schieten,’ mompelt hij. ‘Niet zenuwachtig zijn, raak schieten.’

Daar komt de draak. Zo’n honderd meter van Stach vandaan, kruipt hij te voorschijn uit de nevel. Uit zeven koppen, die heen en weer wiegen op bewegelijke halzen, schieten zeven gespleten tongen heen en weer, op en neer, in en uit. Aan het enorme, geschubde lichaam zitten poten met klauwen als van een geweldi-

ge roofvogel. De staart alleen al heeft genoeg kracht om in één klap twintig mannen van hun paarden te vegen.

Bevend richt Stach het geweer. Hij mikt op de derde kop van rechts, die het minst beweegt. Een schietgebedje. Dan drukt hij af.

Nog heeft de kogel het geweer niet verlaten of hij weet al dat hij gemist heeft. Bij het afdrücken heeft het zware geweer bewogen. De kogel zal zelfs rechts van de meest rechtse kop voorbijvliegen.

De draak heeft de beweging van het geweer gezien. Veertien ogen schieten naar de treurwilg en zien de kogel aankomen. Nooit mist het monster. Ook nu niet. Met een felle, agressieve hap schiet de rechtse kop uit en grist de lichtkogel uit de lucht. Een steekvlam. Een verbijsterde Stach, die zich in een reflex tegen de stam van de boom drukt. Dan spat de draak met een oorverdovende klap in tienduizend stukjes uit elkaar.

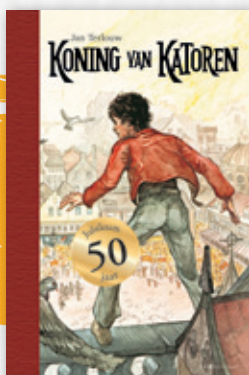
Stach slaat achterover. De drassige grond en het stevige dragonenpak remmen zijn val, zodat hij wonder boven wonder niet gewond raakt. Verbluft kijkt hij op. De kruin is uit de treurwilg gescheurd en naast hem neergevallen. Op de plek waar net nog het monster was, is een diep gat in de grond dat bezig is vol te stromen met water.

Op een van zijn rubber handschoenen en op de kolf van het geweer plakt een stukje draak. Hij gaat overeind zitten en staart ernaar. De stukjes bewegen. Ze bewegen en groeien. Hij ziet hoe zich speldenknopkleine drakenkoppen beginnen te ontwikkelen.

Hij ziet hoe een staart ontstaat. Hij heeft het gevoel dat zijn keel wordt dichtgeknepen door een ijskoude hand.

‘Tienduizend draken,’ kreunt hij. ‘Tienduizend draken. Nu gaat heel Katoren eraan. Nee, de hele wereld. Wat heb ik gedaan!’

Uit:
Koning van Katoren
Jan Terlouw
Het beste kinderboek aller tijden
€ 9,99 | 176 pag.

Nieuwsgierig naar dit boek?
Scan de QR-code voor meer
informatie en extra's:

REGENBOOGPLANEET

Van de Japanse roze bloesem tot de Italiaanse paarse druiven is de wereld een kleurenfeest. Maar dezelfde kleur kan verschillende betekenissen hebben, afhankelijk van waar je woont!

RODE BIET

ROODBORSTJE

KERSEN

KERSEN-BLOESEM

CHINESE DRAAK

KERK VAN KIRUNA

FRAMBOOS

KERST-MAN

ROOD

Rood en roze staan voor liefde - denk maar aan Valentijn. Voor de inheemse Australiërs is rood een ceremoniële kleur. In Azië betekent hij geluk, vreugde en rijkdom. Rood is ook de kleur van moed, woede en zelfs gevaar!

GRANAATAPPEL

ROBIJN

FLAMINGO

ESDOORN-BLAD

VOS

ULURU

ANEMOONVIS

MONARCH-VLINDER

ORANJE

Oranje is de nationale kleur van Nederland omdat de Nederlandse koninklijke familie 'van Oranje-Nassau' heet. Voor hindoes is het een heilige kleur en boeddhistische monniken dragen vaak oranje gewaden.

SINAASAPPEL

HONINGPOT-MIER

ORANG-OETAN

MANGO

KRUIPBRAAM

BENGAALSE TIJGER

MAANVIS

KORAAL

GELE KAPOK

MAÏS

GROTE RAFELVIS

KAAS

HOMMEL

GEEL

Geel is de kleur van creativiteit en blijdschap, moed en dapperheid, maar kan ook betekenen dat je een lafaard bent! Chinese keizers droegen geel. In Griekenland staat het voor verdriet, terwijl het in Duitsland en Frankrijk de kleur van de jaloezie is.

CITROEN-IJS

HONING

GOUD

LORI VAN DE BLAUE BERGEN

REIZIGERS-BOOM

RHOMBOSOLEA TAPIRINA

KLAVERTJE-VIER

GRASPARKIET

KIWI'S

VRIJHEIDS-BEELD

PALM

GROEN

De kleur die het meest voorkomt in de natuur staat voor leven, groei, geluk en wijsheid. Hij kan ook geld, jaloezie en het kwaad symboliseren. Voor moslims is het een heilige kleur die kracht verbeeldt.

TRAM UIT MELBOURNE

PEER

KORAALTEEN-BOOMKIKKER

SMARAGD

DRIUVEN

MONSTER VAN LOCH NESS

PAPILIO ULYSSES

BLAUWE GAAI

BLAUWE MOSKEE VAN TABRIZ

ORNAAT-ELFJE

BLAUW

Blauw kan rust, vrijheid, vertrouwen, vrede en veiligheid betekenen, maar ook eenzaamheid en verdriet. In Korea is donkerblauw de kleur van de rouw. Voor hindoes staat het voor vreugde, in het Midden-Oosten voor de hemel en in Griekenland en Turkije beschermt het tegen het boze oog.

BURJ KHALIFA

MING VAAS

BLAUWE ZWEMKRAB

SAFFRAAN-KROKUS

VIJGEN

AMETHIST

KLOKJE

DISTEL

ZEESTER

PTILOTUS EXALTATUS

PAARS

Paars is de kleur van koningen en koninginnen, rijkdom en macht. Het verbeeldt vaak geloof en spiritualiteit. In Thailand en Brazilië is het de kleur van de rouw. In de VS staat het voor moed en kracht: de dapperste soldaten worden onderscheiden met de Purple Heart medaille.

KORAAI

ZEE-EGEL

CHURROS

SCHELP

GRIZZLY-BEER

BRUIN

Bruin wordt gezien als eenvoudig, aards, ondersteunend, eerlijk en sterk. Het staat ook voor gezondheid. In het Midden-Oosten is het de kleur van troost, maar in Azië van verdriet.

ELAND

WOMBAT

SUIKER-HUT

PELSROB

BEVER

VLEER-HOND

LOODS-MANNETJE

MEDUZE

ZWARTVOET-PINGUIN

ZEBRA

ZWARTE ZWAAN

ORKA

KOLEN

MOAI BEELDEN

ZWART

Uit:
Ik ♥ de wereld
 Tania McCartney
 Vertaald door Johanna Rijnbergen
Ga op reis door onze veelzijdige, veelkleurige wereld
 € 19,99 in september, oktober en november, daarna € 24,99 | 88 pag. |
 Verschijnt in september

Nieuwsgierig naar dit boek?
 Scan de QR-code voor meer informatie en extra's:

De schrijfplek van...

Annet Huizing

Als jij schrijver zou zijn (of bent), waar zou je dan het best kunnen schrijven? Zou je avond aan avond helemaal alleen op een stoffige zolder aan een nieuw verhaal werken, bij het schijnsel van een flakkerende kaars? Of schuif je elke ochtend je benen onder een prachtig, oud bureau met allerlei geheime laden en vakjes, waarin misschien wel een liefdesbrief uit de zeventiende eeuw verstopt zit? Om erachter te komen waar onze schrijvers het liefst aan hun boeken werken, legden we die vraag ook aan hen voor. Dat leidde tot inkijkjes in bijzondere locaties, zoals de woonboot van Annet Huizing in Utrecht.

Toen Annet haar tweede Zilveren Griffel kreeg, hadden straatgenoten haar boot versierd.

De werkhoek met een megagrote Mac. Op de foto de kapschuur bij de boerderij van Annets grootouders in Zuid-berge. Zo'n schuur speelt een rol in *Het Pungelhuis*.

Hoi Annet! Wat een mooie plek is dit. Hoe ben je op deze woonboot terechtgekomen?

In de vorige eeuw heb ik samen met mijn vriend, een echte waterman, op een heel oud vrachtschip gewoond van dertig meter, de Anna Jacomina. Met zo'n vooroorlogse plof-plof-motor. We voeren er ook mee, gewoon stekker eruit, trossen los en op vakantie, over het IJsselmeer en de Friese wateren. Toen we uit elkaar gingen, was ik zo verknocht geraakt aan wonen op het water, dat ik niet meer in een gewoon huis wilde wonen. Ik vond deze mooie plek in Utrecht-West, onder de platanen, aan de Leidsche Rijn, de oude trekvaart van Utrecht naar Leiden. Er lag een oud schuitje, dat ik na een paar jaar heb laten vervangen. De ark waar ik nu op woon lijkt in niets meer op een schip. Behalve dan dat-ie drijft en een beetje schommelt als het stormt. Mijn huidige vriend woont trouwens drie boten verderop. We kunnen zo naar elkaar toe zwemmen. Nou ja, ik naar hem dan, want hij kan niet zwemmen.

Heb je een speciale schrijfplek ingericht in je woonboot, en zo ja, hoe ziet die eruit?

Twee schrijfplekken zelfs. Ik heb een grote lichte werkkamer, met twee bureaus - waaronder een oud eikenhouten Philipsbureau dat mijn vader ooit voor tien gulden kocht -, een bed, een luie stoel en een tv. Maar ik werk ook graag op mijn logeerkamer, knus, koel en donker. Daar staat het bureautje waaraan ik als tiener mijn huiswerk deed. En ook weer een bed. Als ik lig, kan ik namelijk erg goed nadenken. Dat ventje met die blauwe sjaal heet Beermans, Beermanski voor intimi, en woont al m'n hele leven bij me.

Zijn er ook andere plekken waar je wel eens schrijft?

De trein! Nergens schrijf ik zo fijn als in de trein. Wel buiten de spits hoor, en in een eersteklas-stiltecoupé. (Dat is dus één woord.) En dan moet ik goed opletten dat ik niet hardop ga praten, want ik praat altijd mee als ik schrijf.

Waarom moet een goede schrijfplek voor jou voldoen?

De plek moet opgeruimd zijn en zo leeg mogelijk. Daarom is zo'n zespersoonscoupé in de trein ook zo geschikt. Als ik er in m'n eentje zit, tenminste. Mijn ideale schrijfplek is een kleine kamer met alleen een oude houten tafel en een stoel en openslaande ramen met een weids uitzicht op de natuur. En een computer met een groot scherm.

Heb je nog een bepaald ritueel voordat je gaat schrijven? Zet je bijvoorbeeld muziek op, of maak je een kop koffie?

Ik zet Radio 4 aan, klassieke muziek dus. Daarna zet ik de timer op drie kwartier. In die drie kwartier doe ik niks anders dan schrijven. Zodra de timer afgaat, stop ik en hou ik pauze. Dan slenter ik een beetje door m'n boot, hang een wasje op, loop de tuin in of doe wat yoga-oefeningen. En ondertussen denk ik na over wat ik geschreven heb en hoe ik verder zal gaan. Schrijven is voor mij tachtig procent nadenken en twintig procent typen.

Een woonboot spreekt meer tot de verbeelding dan bijvoorbeeld een gemiddeld kantoor. Denk je dat dat helpt bij het schrijven?

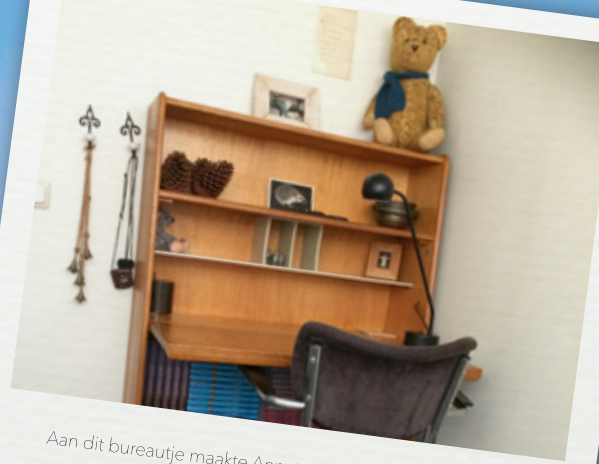
Dat zou je wel denken, hè, dat het water inspireert. Daar zou ik natuurlijk iets heel poëtisch over kunnen zeggen. Maar eerlijk gezegd denk ik dat je van elke kamer of elk hoekje een inspirerende werkplek kunt maken.

Bedankt voor het inkijkje in je schrijfplek, Annet. We verheugen ons op de nieuwe boeken waarvan je hier werkt!

© foto: Jörgen Caris

Annet Huizing schrijft fictie en non-fictie voor kinderen. Ze debuteerde bij Lemniscaat met *Hoe ik per ongeluk een boek schreef*, waarvoor ze een Zilveren Griffel won en dat naar meer dan tien talen werd vertaald. Ook haar tweede boek, *De zweetvoetenman*, over de Nederlandse rechtspraak, werd met een Zilveren Griffel bekroond. In de zomer van 2020 verscheen haar jeugdroman *Het Pungelhuis*.

Aan dit bureautje maakte Annet vroeger haar huiswerk.

Annet kalkte dit raam in haar werkkamer vol met ideeën voor *De zweetvoetenman*. Het is sinds 2017 niet meer gezeemd.

Beermans, ook wel Beermanski genoemd, reist al z'n hele leven met Annet mee.

Wil je meer weten over Annet Huizing en haar boeken?

Scan de QR-code en bekijk haar auteursfolder

Escher maakte 137 van dit soort tekeningen. Hij ontwierp patronen met hagedissen, kikkers, insecten, vogels en zelfs menselijke gedaantes. Zijn werk heeft wiskundigen altijd beziggehouden – maar grappig genoeg was Escher op school slecht in wiskunde!

TWEE VISSSEN (NR. 40)

M.C. Escher, 1942

Het maakt niet uit hoe goed je zoekt – je zult geen gaatje tussen de vissen vinden! Escher nam een dierenvorm en maakte daar een perfect patroon van. Dat heet 'tesselatie'.

Tegelstijl

Tesselatie is eigenlijk betegeling – iedere vorm past helemaal tegen de andere aan. Escher begon met geometrische vormen en veranderde die in golvende lijnen. Hij maakte er patronen van door ze te draaien, te verbuigen en te herhalen.

In deze afbeelding zien we twee soorten vissen. Het lijkt alsof je door een caleidoscoop kijkt. Escher tekende ze op ruitjespapier en kleurde ze in met potlood, inkt en waterverf. Hij vond het een leuk idee dat patronen eeuwig door konden gaan, hoewel hij zelf moest stoppen als hij de rand van zijn papier had bereikt.

WIE WAS ESCHER?

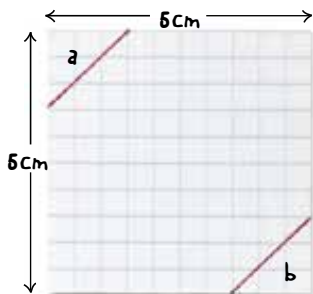
Maurits Cornelis Escher werd in 1898 in Nederland geboren. Tijdens een reis naar het Alhambra, een Moors kasteel in Spanje, begon zijn fascinatie voor in elkaar passende vormen. Tijdens zijn reizen maakte hij schetsen en tekeningen, en thuis maakte hij afdrukken van de gebouwen die hij had bezocht. In zijn werk speelde hij graag met gezichtsbedrog en onmogelijke vormen. Hij veranderde de wereld in een raadselachtige, verbazingwekkende plek.

Blij met het resultaat? Wij zijn benieuwd! Mail een foto van je kunstige knipsel naar stach@lemniscaat.nl of post die met de hashtag [#allesiskunst](https://twitter.com/allesiskunst). Vergeet niet [@uitgeverijlemniscaat](https://twitter.com/uitgeverijlemniscaat) te taggen!

Maak deze eenvoudige mal voor een Escher-achtige

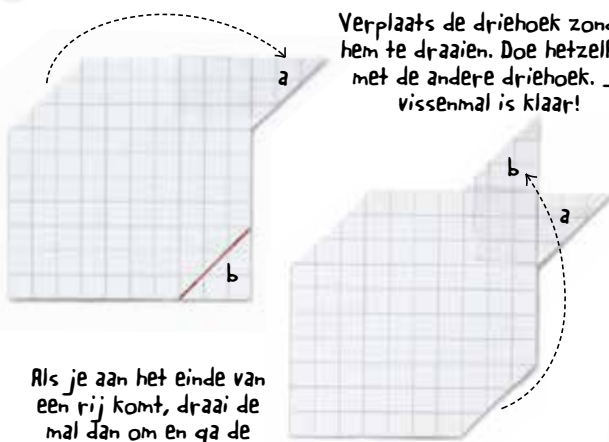
VISSENVORM

- 1** Plak een vel ruitjespapier op karton en knip een vierkant van 5 bij 5 cm. Teken twee driehoeken in tegenoverliggende hoeken, zoals hieronder.

Maak beide driehoeken even groot.

- 2** knip een driehoek af en plak die voorzichtig aan de andere kant van het vierkant. Zo:

Verplaats de driehoek zonder hem te draaien. Doe hetzelfde met de andere driehoek. Je vissemaal is klaar!

Als je aan het einde van een rij komt, draai de mal dan om en ga de andere kant op terug. Begin hier.

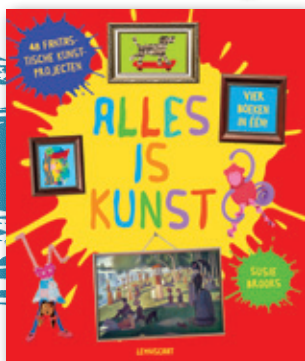
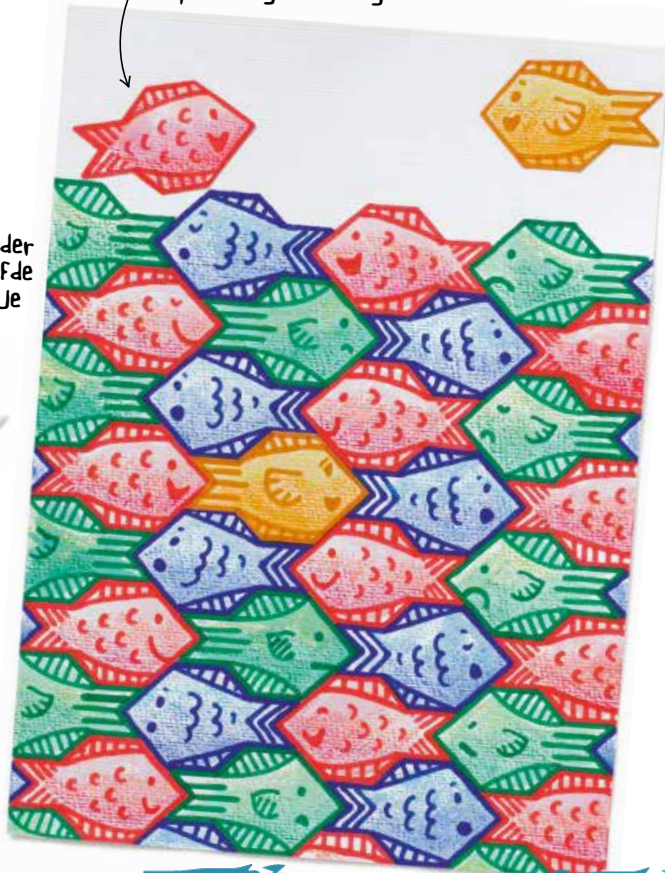
- 4** Als je een blad vol vissen hebt, kleur ze dan in!

Als je aan het einde van een rij komt, draai de mal dan om en ga de andere kant op terug.

- 3** Leg je mal in de linkeronderhoek van een groot vel papier en trek er met potlood een lijn omheen. Verschuif de mal, zodat de staart in de kop past en maak een nieuwe omtrek. Ga zo door.

In deze vissen zijn de lijnen met markeerstift getrokken, daarna zijn ze gearceerd met oliepastelkrijt en overgeschilderd met waterverf.

Uit:
Alles is kunst
 Susie Brooks
 Vertaald door Jesse Goossens
Maak kunst met de grootste kunstenaars
 € 19,99 | 128 pag.

Nieuwsgierig naar dit boek?
 Scan de QR-code voor meer informatie en extra's:

RECENSIES

Nienke (12) over
Koning van Katoren:

Koning van Katoren
Jan Terlouw
€ 9,99 | 168 pag.

Ik heb het boek gekozen want het leek me een interessant verhaal. Ik vond het een mooie kaft en de titel maakte mij nieuwsgierig naar hoe het verhaal zou gaan. Het was een leuk boek waar alle namen van steden iets te maken hadden met het verhaal. De opdrachten waren heel erg cool. Ik was benieuwd of de opdrachten wel te halen waren. De hoofdpersoon, Stach, zag geen angst voor alle opdrachten. Hij leek het niet te halen door de onwerkelijkheid van de opdrachten. Stach is een cool persoon, die geen angsten inziet en het onmogelijke voor mogelijk neemt. Stach wil de nieuwe koning van Katoren worden, maar alle politici vinden een zeventienjarige koning te jong, dus ze willen hem testen op zijn kennis. Daarvoor hebben de politici belachelijk ingewikkelde opdrachten verzonden. Het is nog niemand gelukt om deze op te lossen. Stach moet alle opdrachten tot een goed einde brengen en onderweg maakt hij veel vrienden die hem altijd tot hulp zijn. Het is een goed geschreven boek met goede details. Het is een boek dat moeilijk in een categorie te plaatsen is, omdat het geen specifieke actie is en ook geen thriller. Het is een boek voor kinderen van 9 t/m 13 jaar.

Kaj (12) over *Het Pungelhuis*:

Het Pungelhuis
Annet Huizing
€ 15,99 | 192 pag.

Toen ik het boek zag liggen in de boekhandel, dacht ik niet direct: 'dit boek moet ik lezen'; de voorkant vond ik er namelijk niet heel aantrekkelijk uitzien. Maar toen ik de achterkant van het boek las werd ik toch wel nieuwsgierig... Ik wist namelijk nog niet zoveel over de botersmokkel in de jaren 50 en 60 van de vorige eeuw. Eenmaal begonnen met het boek, kon ik niet meer stoppen met lezen. Het boek gaat over een jongen, Ole. Ole heeft geen opa, of beter gezegd: dat dacht hij. Ole komt er namelijk achter dat hij wel een opa heeft op de dag dat zijn opa overlijdt. Ole begrijpt niet waarom zijn vader en moeder het nooit over opa hebben gehad. Hij wil erachter komen, maar zijn vader wil niet zeggen waarom hij geen contact had met (o)pa. Omdat ze het huis van opa in Noord-Brabant erven, verhuizen Ole en z'n vader daarheen en willen ze de boel opknappen. Zijn moeder gaat in haar eentje op reis naar Tibet. Ole gaat in Noord-Brabant naar een nieuwe school en hij raakt bevriend met Anastazja. Ole wil weten wat er vroeger is gebeurd. Het blijkt dat vroeger in de bossen rondom het huis veel boter over de grens naar België werd gesmokkeld. Samen met Anastazja gaat hij op onderzoek uit. Welke rol speelde zijn opa in de botersmokkel en is dat de reden dat zijn vader geen contact had met opa? Ik vond het een mooi en meeslepend boek, omdat je net als Ole wilt weten wat er vroeger gebeurd is. Als je van een spannend familieverhaal houdt met humor en meer wilt weten over de botersmokkelgeschiedenis, dan is dit boek een dikke vette aanrader.

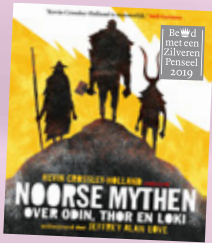

Milo (8) over *Vlo en Stiekel*:

Vlo en Stiekel
Pieter Koolwijk & Linde Faas
€ 14,99 | 120 pag.

De tekeningen van Linde Faas zijn heel mooi, daarom vind ik het boek ook zo leuk. Ze beleven avonturen, het boek is wel een klein beetje spannend. Aan Vlo vind ik zo leuk dat hij eerst heel bang is en dan verzet hij zijn angst. Om Stiekel moet ik steeds hard lachen. Pieter Koolwijk schrijft het boek heel goed. Toen Vlo en Stiekel uit was, ben ik meteen naar de winkel gegaan voor Vlo en Stiekel – vliegen zwammen. Ik verheug me al op het volgende boek. Hopelijk komen er nog 13.
(Nu ook beschikbaar als omnibus samen met Vlo en Stiekel – vliegen zwammen, red.)

Wil jij ook je favoriete boek recenseren? Stuur dan een mailtje naar stach@lemniscaat.nl en wie weet staat jouw stuk in de volgende STACH. Schrijvers (< 14 jaar) van recensies die geplaatst worden ontvangen een boek als dank!

Daniël (12)
over *Noorse mythen*:

Noorse mythen
Kevin Crossley-Holland & Jeffrey Alan Love
€ 24,99 | 238 pag.

Noorse mythen beschrijft de verhalen en mythen waar de Noren in geloofden. De Noren geloofden dat er ergens een enorme boom (de Yggdrasil) stond met aan de stam drie rijken, waar goden, mensen, reuzen, dwergen en doden woonden. De goden zagen toe op de mensen. De verhalen in dit boek gaan over de belangrijkste goden, namelijk: Odin, Thor en Loki. Loki was een beetje een sluwe god. Thor was een krachtpatser en had een beetje een hekel aan Loki. En Odin was de alvader van alles. De verhalen zijn heel beeldend. Zoals bijvoorbeeld het verhaal over Loki die de hamer van Thor had gestolen en die aan de reuzen gaf. Soms is het ook spannend, zoals een verhaal over de voorspelling aan Odin over de ondergang van de Yggdrasil. Het boek ziet er mooi uit. De mooie illustraties van Jeffrey Alan Love werden in 2019 bekroond met een Zilveren Penseel. Kort gezegd: absoluut een aanrader.

Matteo (10) over *Kalm aan*:

Kalm aan
Rachel Williams & Freya Hartas
€ 19,99 | 128 pag.

Ik vind *Kalm aan* van Rachel Williams een leuk boek met boeiende teksten vol toffe weetjes. Je wordt er zelf heel rustig van. Het boek gaat over de natuur. Ik vind de natuur heel mooi, met lekkere geuren en mooie kleuren.

In *Kalm aan* gaat het over dieren, zoals bijvoorbeeld bijen, eekhoorns, vlinders, spinnen, roodborstjes... Maar ook planten en bloemen komen aan bod, zoals mos, klaprozen, waterlelies, varenkrul, kersenbloesem...

Er zijn ongeveer 50 verschillende natuurverhalen met heel veel leuke weetjes.

Wist je dat het lijkt alsof het 's nachts geregend heeft door dauwparels op een blad, maar de druppels eigenlijk worden gevormd dankzij iets wat condensatie heet?

Of wist je dat een kuiken, nadat het een scheurtje maakt in een ei, nog minstens 6 tot 12 uur wacht voordat hij uit het ei breekt? Van de groei van ei tot kuiken zijn ook mooie tekeningen, net zoals bij de andere verhalen.

Een boek om mee naar buiten te gaan en te genieten... van de natuur!

Ik vind het boek geschikt om zelf te lezen voor kinderen vanaf 9 jaar en ouder. Het is ook een mooi boek voor jongere kinderen om naar de prenten te kijken.

Vera (11) over *Heksenkind*:

Heksenkind
Monica Furlong
€ 15,99 | 203 pag.

Al een aantal keer had mijn moeder subtiel haar lievelingsboek *Heksenkind* in mijn leesstapel gelegd. Als ik door mijn stapel boeken snuffel kies ik meestal een waar mijn klasgenoten al een leuke boekbespreking over hebben gegeven, dus deze bleef elke keer zakken in de stapel. Toen ik weer op zoek was naar een nieuw leesboek, stond mijn moeder met een lach weer met *Heksenkind* in haar handen.

Het was moeilijk in het boek te komen, want in het begin zitten er wat woorden in die mij niet bekend voorkwamen, maar met wat uitleg en een paar aansporingen las ik verder. En toen ik werd ik plots gegrepen door het boek en moest ik verder lezen... Ik heb zelfs een keer stiekem tot heel laat in de avond doorgelezen, omdat ik het zo spannend vond en moest weten hoe het verderging. Het boek speelt zich rond de middeleeuwen af en gaat over Leana. Leana is een meisje dat bij haar grootmoeder woont en ze werkt nooit en in vergelijking met de andere kinderen van het dorp is ze erg verwend. Wanneer haar grootmoeder sterft, wordt ze op de mis geveild. Ze komt terecht bij Juniper (volgens de dorpelingen een 'cailleach' oftewel heks). Ze vindt het doodeng. En terecht, na alles wat ze heeft gehoord over Juniper. Dus ik snap wel dat Leana het spannend vindt en dan is ze ook nog eens verder weg van haar beste vriend Colman. Bij het huis van Juniper aangekomen, om door de tuin te lopen en het huis te bekijken, de zolder, Leana's slaapkamer en misschien, als ik het durf, de kelder. Ook leer ik steeds meer over Leana, waarom ze bij haar grootmoeder woonde, wie haar moeder was en zo lees ik over geheimen en rivaliteit, moeilijke keuzes, liefde en vriendschap. Oftewel, alle ingrediënten voor een fantastisch boek.

Dus ondanks dat het voor mij moeilijk inkomen was, snap ik nu wel dat het mijn moeders lievelingsboek was toen zij nog een kind was en ben ik blij dat ik het boek gelezen heb (ondertussen alweer vijf keer). En ik heb al gezien dat de boeken *Juniper* en *Colman* ook in de kast staan. :)

Het paspoort van...

Cees van den Berg

© Ella Tigenkamp

Heb je je wel eens afgevraagd wie er schuilgaat achter die naam op de cover van een boek? Om onze schrijvers en illustratoren beter te leren kennen, besloten we er een aantal aan de tand te voelen. In dit nummer: Cees van den Berg, die je misschien wel kent van zijn boeken - of van de schrijfprijsvraag uit de vorige STACH!

WIE BEN JE?

Waar en wanneer ben je geboren?

In Oosterhout, Noord-Brabant, op 9 december 1957.

Wat is je leukste jeugdherinnering?

Ik heb als jongetje drie jaar op Curaçao gewoond. Dat was een geweldige tijd. Mijn vader zat bij de marine en we moesten daardoor regelmatig verhuizen (Oosterhout, Curaçao, Lunteren, Arnhem en Den Helder).

Wat deed je het liefst als kind?

Buitenspelen en naar school gaan. Als zevenjarige verhuisde ik naar een nieuwbouwuurt in aanbouw in Den Helder. Er waren nog maar drie straten af. Voor de rest was het één groot bouwterrein. We pikten hout en ander materiaal om hutten van te bouwen. En in het weekend beleefden we spannende avonturen op de verboden bouwterreinen. Verder was ik gek op muziek luisteren en fantaseerde ik dat ik voor volle zalen stond te spelen.

Als je een superkracht kon bezitten, welke zou dat dan zijn en waarom?

Met mijn superkracht zou ik af en toe de wereld stopzetten. Waarom? Zodat ik en de aarde even op adem kunnen komen, want tjonge, jonge, jonge, wat zijn we met z'n allen druk en met te veel. En wat zijn

we een stelletje viespeuken. Ik ook! Dus ik koop een bulldozer, zet dan met mijn superkracht de aarde stil en ruim alle troep op. Daarna plant ik overal nieuwe bomen en rust ik even uit met een bakje koffie. Dan zet ik de aarde opnieuw aan en kunnen we weer een tijdje vooruit.

Wat is het spannendste dat je ooit hebt gedaan?

Een van mijn favoriete bands vroeger was Focus. Een Nederlandse band die wereldberoemd was. En ik was een groot fan van Focus-gitarist Jan Akkerman. Ik leerde Jan heel veel later persoonlijk kennen en in 2010 hebben we samen opgetreden voor een groot publiek. Onvergetelijk!

WAT LAS EN LEES JE?

Wat was vroeger je lievelingsboek?

Margriet Winterboek uit 1966, denk ik. Ik heb het boek nog steeds en het ziet eruit alsof er een vrachtwagen overheen is gereden. Verder had ik een Arendsoog, twee Pietje Bells en een paar stripboeken van o.a. *Sjors en Sjimmie*. Maar eerlijk is eerlijk, ik was liever buiten aan het spelen dan aan het lezen. Buiten beleefde je de avonturen in het echt.

Om welk boek moest je voor het eerst huilen?

Ik kan me niet herinneren dat ik ooit gehuild heb om een boek. Wel om films en muziek. Boeken kunnen me wel op andere manieren raken. Verhalen die je een gevoel meegeven. Of een wijsheid.

Wat is je lievelingsslechterik in een boek?

De Bulstronk uit *Matilda* van Roald Dahl. Brrrr!

Welk kinderboek zou jij je beste vriend cadeau doen en waarom?

De kleine Nicolaas-serie van Goscinny en Sempé. Omdat die zo verschrikkelijk grappig is!

HOE SCHRIJF JE?

Wanneer wist je dat je schrijver wilde worden?

Daar worstel ik nog elke dag mee, of ik een schrijver ben of niet. Om er zeker van te zijn of ik nou wel of niet een boek kon schrijven, probeerde ik het nog een keer. Dat werd *Lotje Later*.

Hoe heb je dat aangepakt?

Daar kan ik kort en bondig over zijn: gewoon beginnen en doorgaan!

Waar krijg je inspiratie van?

Overall van. Kranten, boeken, films, muziek. Soms wandelen karakters mijn leven binnen en vragen ze aandacht. Of ik hun verhaal wil opschrijven. En dat doe ik dan. Paloma bijvoorbeeld, zij heeft lang en hard op de deur staan bonzen. Ik had de politie kunnen bellen, maar ik heb haar maar binnengelaten en geluisterd naar wat ze te vertellen had. En ze had een bijzonder verhaal.

Heb je een voorbeeld (een persoon of een boek)?

Afgezaagd, maar hij is een van de besten: Roald Dahl. In Nederland vind ik Anna Woltz erg goed.

Heb je een ritueel als je begint met schrijven?

Nee, niet echt. Tot nu toe klad ik, als start, schriftjes vol met scènes, citaten en dialogen. Dan, als ik vind dat het tijd wordt, ga ik zitten en begin ik met schrijven. Een eerste zin, of een eindscene of zomaar ergens. Voor *Gevonden* had ik een beeld van een oude man die eenzaam, op pantoffels, midden op de weg stond. In een van de schriftjes stond een krabbel over een meisje dat alles wat zij buiten aantrof en er zielig uitzag mee naar huis nam. Haar naam: Vrietje. Het beeld en de krabbel werden samengevoegd. Vrietje werd Frietje, de eenzame man kreeg de naam 'meneer Fritz'. En dan is het: beginnen en doorgaan.

Heb je wel eens een schrijversblock gehad? Wat heb je gedaan om eruit te komen?

Nee, nog niet.

Wat is het raarste verhaal waaraan je ooit hebt gewerkt waar je niks mee hebt gedaan?

Over een jongen en een meisje die verliefd werden op elkaar. Maar daar was gek genoeg al een boek over geschreven.

Wat is het tofste dat je hebt meegemaakt als schrijver?

Dankzij *Lotje Later*, dat over een vioolmeisje gaat, heb ik violiste Janine Jansen ontmoet. Lotje en ik zijn grote fans van Janine.

Waarover wil je ooit nog een boek maken?

Ik zag op tv de documentaire *Valentine Road* over de vijftienjarige Larry King, uit Amerika, die door een klasgenoot werd doodgeschoten. Soms zie of hoor je iets wat een geweldige indruk op je maakt. Waarom? Ik weet het niet. De dagen na de uitzending nestelde en vormde een verhaal zich in mijn hoofd.

Van alles wat je hebt meegemaakt en bereikt als schrijver: waar ben je het meest trots op?

Trots ben ik dat mijn boeken uitgegeven worden door Lemniscaat.

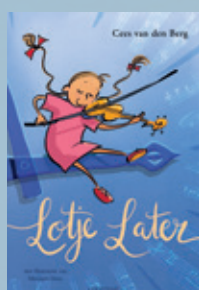
Als je lezers één ding meenemen na het lezen van je boeken, wat zou je graag willen dat dat is?

Nog een boek! En nog een! En...

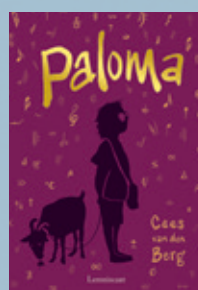
Check ook de Auteurs/ Illustratoren-pagina op de website van Lemniscaat voor meer Q&A's - misschien heeft jouw favoriete schrijver de vragen ook beantwoord!

€ 14,99 | 164 pag.

€ 14,99 | 144 pag.

€ 14,99 | 192 pag.

Lees een stukje uit dit boek op de volgende bladzijden!

Paloma

Cees van den Berg

‘Waar denk je aan, Napoleon?’

Ik pak een schrift uit de boekenkast en ga op de rand van m’n bed zitten. Napoleon draait een paar rondjes door de slaapkamer en gaat dan vlak voor m’n voeten op de grond liggen. De ouwe vrijdoos.

Ik sla het schrift open en begin te lezen. Hierin staat het idee dat ik ga gebruiken voor de Big Wise Day. Alles wat mijn moeder niet wilde publiceren of voor zichzelf wilde houden staat in deze schriften. Ze heeft er tientallen volgeschreven. Ze staan allemaal in mijn boekenkast.

‘Weet je wat ik denk, Napoleon? Ik denk dat ik mama maar eens moet vertellen hoe het echt met ons gaat. Vannacht bedacht ik dat mama ons misschien in de gaten houdt en dat ze alles al weet. Terwijl ik alleen maar mooie verhaaltjes vertel. Dat is niet eerlijk. Ze is inmiddels gesetteld daar waar ze nu is, denk jij ook niet?’

Napoleon zucht diep.

Ik pak m’n telefoon en bel het nummer. Als

de storing is verdwenen en de engeltjes beginnen te zingen, begin ik te praten.

‘Hallo mama, met Paloma.’

Napoleon laat een zacht boertje.

‘En Napoleon. Weet je, mama, ik moet je iets vertellen. Omdat doodgaan al erg genoeg is heb ik je alleen op de hoogte gehouden van de leuke dingen. Maar het leven heeft ook nare dingen. Ik bedoel, ik wil eerlijk tegen je zijn.’

Ik sta op, pak m’n glas van m’n bureau en neem een flinke slok water. Ik schraap m’n keel.

‘Je bent onze lijfspreuk vast niet vergeten: *Voor elk probleem bestaat een oplossing.* Nou, die oplossingen heb ik nu hard nodig, want de problemen blijven zich opstapelen. Torenhoog. Papa is in de war sinds je bent doodgegaan. Hij is een sloddervos en een warhoofd geworden. Maar het ergste probleem is dat papa is gaan drinken. Hij is zijn meubelmakerij kwijtgeraakt en er komt geen cent meer binnen.’

Ik neem nog een slok.

‘Hij heeft grote moeite met alles, piekert en treurt dag en nacht. Hij slaapt tot de middag en gaat daarna op de bank zitten tobben. De laatste tijd biljart hij met vrienden, komt dan tegen de ochtend stomdronken thuis en kruipt in bed. Als dat lukt, want meestal slaapt hij op de bank. Of erger: tegen de voordeur, of naast de toiletpot, of in het ligbad. Vorige week is hij door de verhuurder uit zijn werkruimte gezet en heeft die meneer ook al zijn gereedschap in beslag genomen. En we hebben al een hoop schulden.’

Ik probeer regelmatig te ademen en m’n hoofd koel te houden. Dat gaat volgens mij goed.

‘Van het geld dat jij met je onderzoeken en met je boeken verdiend hebt, konden we het afgelopen jaar leven. Maar nu is de bodem in zicht. Ik probeer papa zo veel mogelijk aan de gang te houden. Ik vind dat niet fijn om te doen, maar het moet. Sinds een paar dagen laat ik hem klusjes doen, de boekhouding, wasgoed wegwerken, de tuin opruimen, maar niks helpt. Hij doet alles heel slordig en zodra hij klaar is vertrekt hij om “ergens een balle-tje te tikken”. Hij moet stoppen met drinken. Maar wat ik ook probeer, het lukt niet.’

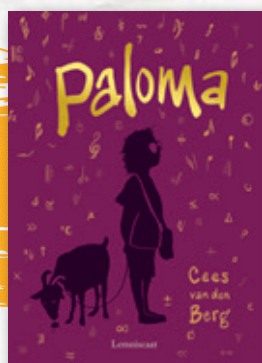
Ik luister even naar de prachtige stemmen

van de engeltjes. Zolang die zingen blijft mijn moeder aan de lijn.

‘Wees niet ongerust, mama. Papa is de liefste papa van de wereld, maar hij heeft heel veel verdriet nu jij er niet meer bent. Zijn hart is kapot, zegt hij. Maar ik weet: *Voor elk probleem bestaat een oplossing*. Ik heb een plan en ga alles oplossen. De volgende keer vertel ik je er alles over. Het komt allemaal goed, mama. Groetjes en kusjes van mij. En van Napoleon. Dag!’

illustratie: Monique Dozy

Uit:
Paloma
 Cees van den Berg
Ontmoet Paloma, Napoleon en de vrienden die ze onderweg maken
 € 14,99 | 150 pag.

Nieuwsgierig naar dit boek?
 Scan de QR-code voor meer informatie en extra's:

GROOT BARRIÈRE- RIF

Het Groot
Barrièrerif
is een onder-
waterstad voor de noordoostkust van Australië.
Dit ecosysteem van bijna 350.000 km² bestaat
uit 3.000 verschillende riffen en 1.000 eilanden.

In dit uitgestrekte gebied leven meer dan 600
koraalsoorten. Door je duikbril zie je een eindeloze overvloed
aan kleur. Ivoorbeige geweikoraal. Scharlakenrood vertakkend

steenkoraal. Mosterdgeel elandgeweikoraal. Mauve
bloemkoolkoraal. Witroze orgelpijpkoraal in de vorm van een
herfstboeket chrysanthen.

Koralen zien er als planten of stenen uit, maar
zijn in feite dieren. Kleine wezentjes, poliepen, zuigen
calciumcarbonaat uit het zeewater en bouwen daar een hard
skelet van om hun zachte, kwetsbare lijf mee te beschermen.
Dit skelet vormt het koraal. De skeletarchitectuur van de
poliepen trekt allerlei andere kleurige dieren aan. Roze, witte

Waterwerelden

Uit:

Waterwerelden

Alexander C. Kaufman & Mariana Rodrigues
Vertaald door Steven Blaas

*Ontdek de wonderen van vijftien onder-
waterwerelden*

€ 19,99 | 80 pag. | Verschijnt in december

Nieuwsgierig naar
dit boek? Scan de
QR-code voor meer
informatie en extra's:

en oranje zeeanemonen nestelen hun zachte sponslijven tussen het grillige koraal. Daar komen anemoonvissen op af, die zich ongedeerd in de stekende tentakels kunnen verbergen. Blauwe draken – kleine buitenaards aandoende wezens – zweven boven de zeebodem. Jagers vinden een feestmaal in deze omgeving. Blauwbandpapegaai-vissen speuren het rif af naar algen, terwijl grote hamerhaaien het op hen gemunt hebben. Het koraal zelf vormt voedsel voor doornenkronen die over de

skeletbousels kruipen en eraan knagen.

Maar aanvallen van hongerige zeesterren zijn wel de minste zorg van het rif. De temperatuurstijging en de verzuring van de oceanen – door de verbranding van olie en andere fossiele brandstoffen – zorgen ervoor dat het koraal sterft, verbleekt en levenloos achterblijft. Een aantal zeer warme jaren hebben zoveel schade aangericht dat wetenschappers het met een enorme bosbrand vergelijken. In 2016 stierf 30 procent van het koraalrif. In 2017, ook een jaar waarin het ongekend warm

was, stierf nog eens 20 procent.

Dat betekent dat in slechts twee jaar bijna de helft van het rif is verdwenen.

Er is hoop dat we het tij kunnen keren. Wetenschappers onderzoeken manieren om het rif veilig te stellen en nieuw koraal te laten groeien. Maar het lot van dit reusachtige ecosysteem ligt waarschijnlijk toch in handen van mensen die de vervuiling door broeikasgassen van energiecentrales, fabrieken en auto's een halt toeroepen.

De jongendie met dráken zong

Andy Shepherd & Sara Ogilvie

Iedere avond nadat mama me welterusten had gekust en pap me in de dekens had gerock-'n-rolld, wrong ik me weer los en opende het raam om naar de nachtlucht te kijken. Ik bestudeerde de wolken en hield mijn ogen wijd open, in de hoop een glimp rood op te vangen. Maar vannacht leek het erop – net als alle andere avonden sinds de draken gehoord hadden dat ze zich even gedeisd moesten houden – dat Fikkie me alleen in mijn dromen zou bezoeken.

Ik liet het raam op een kier, voor het geval Zwier op ontdekkingstocht wilde gaan, en klom mijn bed weer in. Maar de kleine draak vloog op van de vensterbank, waar hij aan het hout had zitten krabben, en klapwiekte naar me toe. Hij had een nieuw favoriet spel, waarbij hij van de ene kant van mijn bed naar de andere scheerde, om te zien hoe laag hij over me heen kon vliegen zonder me te raken. Ik moet eerlijk zijn: hij kon een stuk beter richten dan vroeger, maar dan nog: het aantal keer dat er een vleugel in mijn gezicht sloeg of ik door een klauw werd gekrast, zorgde ervoor dat het niet *mijn* favoriete spel was.

Ik draaide me om en hield een kussen op mijn hoofd als bescherming, zodat dat de klappen van vleugelpunten en klauwen kon opvangen. Toen doezelde ik weg terwijl Zwier boven me heen en weer scheerde.

Ik werd wakker met het gevoel dat er iets mis was. Alsof ik me ergens ernstige zorgen over moest maken, maar niet precies wist waarover. Ik wreef in mijn ogen en keek rond in de donkere kamer. Zwier was eindelijk in slaap gevallen aan mijn voeteneinde. Hij lag uitgestrekt, met zijn vleugels over mijn voeten en zijn lijf ertussenin.

Een klein wolkje dreef naar binnen door het raam. Ik wreef nog harder in mijn ogen toen het voor me langs zweefde en ik er kleine vonkjes in zag dansen. Toen ik een laag gerommel hoorde, sprong ik uit bed, waarbij ik Zwier zo liet schrikken dat hij slaperig de lucht in schoot.

Ik rende naar het raam en gooide het open. Mijn hele lijf tintelde van de energie. Als ik zilveren lijntjes had, zoals Zwier, dan zouden ze als bliksemschichten over mijn lijf schieten. Ik keek recht in de diamantvormige ogen van Fikkie.

'Ik wist dat je terug zou komen!' riep ik uit. 'Ik wist het!' Maar toen ik de enorme golf van opluchting door me heen voelde stromen bij het zien van zijn ogen die naar me schitterden, moest ik toegeven dat ik ergens, heel diep vanbinnen, bang was geweest dat ik hem nooit meer terug zou zien.

Terwijl Zwier uit het raam glipte en op Fikkies hoorn ging zitten, klom ik op de vensterbank en sloeg ik een been over zijn rug.

'Er is iemand die ik heel graag aan je voor wil stellen,' fluisterde ik.

Natuurlijk had Aura al heel veel kleine draken gezien, sinds ze Zwier en Rozenknopje had ontmoet. En ik had haar alles over Fikkie verteld. Onophoudelijk, om eerlijk te zijn. Maar de waarheid is dat een draak als Fikkie met geen pen is te beschrijven.

Ik wilde dat Aura hem leerde kennen.

Terwijl we over het dorp scheerden, hield Zwier zich stevig aan Fikkies hoorn vast, duidelijk tevreden met de lift. Ik strekte mijn armen alsof het vleugels waren en kon een kreet van geluk niet onderdrukken. Fikkies schubben vershoten van rood naar goud terwijl we verder vlogen.

Ik fluisterde aanwijzingen in zijn oor en Fikkie bromde zachtjes en blies een nieuwe wolk die knetterde van de vonkjes.

Terwijl we boven het park cirkelden, zag ik twee bekende vormen in de lucht voor ons. Ik zwaaide en riep naar Liam en Ted die zij aan zij, vleugel aan vleugel, op Maxi en Fonkel vlogen. Ik hoopte dat, ergens ver aan de andere kant van de wereld, Kristal en Rover Kat en Kai hadden gevonden.

Ik liet de anderen achter om te racen, wees omlaag en Fikkie begon te dalen. Hij blies een grote rookwolk die als mist bleef hangen en ons voor nieuwsgierige burens verborg. Toen we bij Aura's huis kwamen, leunde Fikkie met zijn kop tegen het kleine balkonnetje voor haar raam. Ik klauterde eraf, erop lettend dat ik geen bloempotten op de grond gooide. Gelukkig had ze het raam opengelaten voor Rozenknopje. Ik boog me naar binnen en fluisterde haar naam.

Ze bewoog niet, maar naast me ging een bloemknop open en een slaperige Rozenknopje tilde haar kopje op en keek naar Fikkie en Zwier.

'Aura,' probeerde ik nog eens. Weer niets. Zwier vloog van Fikkies hoorn naar beneden, door de kier. Hij schoot door de kamer, landde met een bons op Aura's bed en begon toen met zijn klauwen aan haar laken te trekken. Hij wilde duidelijk net zo graag weer de met sterren bespikkelde lucht in als ikzelf.

Zelfs de meest vaste slaper zou het moeilijk vinden om door te slapen terwijl een draak aan zijn laken trok, zeker als er ook nog voortdurend een drakenstaart tegen zijn hoofd sloeg.

Aura sprong overeind alsof ze werd aangevallen – wat eigenlijk ook zo was.

Haar ogen schoten van Zwier naar mij, terwijl ik door haar raam leunde.

'Tomas, wat ben je in he...' siste ze. Maar haar zin eindigde halverwege in een verrukte zucht toen ze Fikkies grote kop buiten onderscheidde.

'Ik wil je aan iemand voorstellen,' zei ik grijnzend. 'Schiet eens op.'

Aura zei niets terwijl ze in Fikkies ogen keek en vervolgens achter me aan op zijn rug klom. Ik denk dat zelfs de grootste babbelkont even met stomheid geslagen is als hij voor het eerst op een draak klimt.

Met Rozenknopje weggedoken in Aura's badjas en Zwier stevig vastgeklemd aan mijn rug, steeg

Fikkie op in de rokerige mist, als een schitterende, rode glitteruitbarsting tegen de inktzwarte hemel. We begonnen te stijgen, te duiken en scheerden door de lucht. Na een paar minuten keek ik achterom om te zien of het wel goed ging met de ongebruikelijk zwijgzame Aura. Haar stralende lach en helder schitterende ogen verzekerden me dat het meer dan goed met haar ging.

Pas toen Fikkie een looping maakte waarvan je maag ronddraaide, kwam haar geluiskreet er eindelijk uit, alsof Fikkie wist dat dat nodig was om haar helemaal te laten ontspannen zodat ze van de rit kon genieten.

'Ik weet niet wat ik moet zeggen,' fluisterde ze, terwijl we weer omhoogschoten en onze magen ergens tussen de sterren achterbleven.

Ik grijnsde. 'Hier zijn ook geen woorden voor.'

Grootvader zegt altijd dat sommige dingen niet in woorden zijn uit te drukken. Draken horen daar zeker bij.

Uit:

De jongen die met draken zong
Andy Shepherd & Sara Ogilvie
Vertaald door Jesse Goossens

Wat is Aura's grote geheim?

€ 14,99 | 280 pag.

Nieuwsgierig naar dit boek?
Scan de QR-code voor meer
informatie en extra's:

Voorproefje: doe-opdrachten uit het DRAKENMAGAZINE

De dag dat ik een draak kweekte...

Toen Tomas het drakenfruit vond, gooide hij het bijna in het kampvuur – zeker omdat het er zo beschimmeld uitzag! Maar dat deed hij niet: hij nam het mee naar huis.

Stel je voor dat jij, net als Tomas, een drakenfruitboom vindt. Wat schrijf je daar dan over in je dagboek of in een brief aan je beste vriend?

Deze vragen helpen je op weg:

- ↪ Waar vond je de drakenfruitboom?
- ↪ Met wie was je toen?
- ↪ Wat deed je nadat je de boom vond?
- ↪ Waar heb je het fruit gelaten toen je thuiskwam, en wat gebeurde er toen de draak eruit kwam?
- ↪ Hoe zag de draak eruit? En wat was het eerste wat de draak deed?
- ↪ Hoe voelde je je toen je de draak zag?

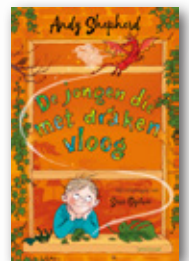
Lees ze allemaal:

€ 14,99 | 212 pag.

€ 14,99 | 280 pag.

€ 14,99 | 212 pag.

€ 14,99 | 288 pag.

€ 14,99 | 280 pag.

Drakenspelletjes

Draak-erger-je-niet

Ontwerp je eigen bordspel, zoals mens-erger-je-niet. Geef er een opdracht in zoals 'Je hebt een ijsdraak gevonden – glijd drie plaatsjes door' of 'Een draak heeft je huiswerk verbrand! Sla een beurt over'.

Drakenhapjes

Drakenshubben

Dat zijn natuurlijk tortillachips, die het lekkerst zijn als je ze dipt in drakengroene guacamole!

Zo maak je ze:

Gooi in een keukenmachine 2 avocado's (zonder schil en pit), 1 tomaat, 1 kleine rode ui, 2 (of meer) tenen knoflook, het sap van 1 limoen en zoveel rode peper als je lekker vindt. Zet de keukenmachine net zolang aan tot alles lekker smeug is en schep de guacamole in een kom. Schud een zak tortillachips in een schaal en klaar is Kees... eh... Tomas.

Bestel het magazine gratis voor de hele klas bij je lokale boekhandel!
ISBN 9789047762584
— per 50 verpakt.

In ons doldwaze drakenmagazine vind je nog veel meer doe-opdrachten! Scan de QR-code voor een gratis verhaal en tips voor een drakenfeest:

Tekenles van... Mark Janssen

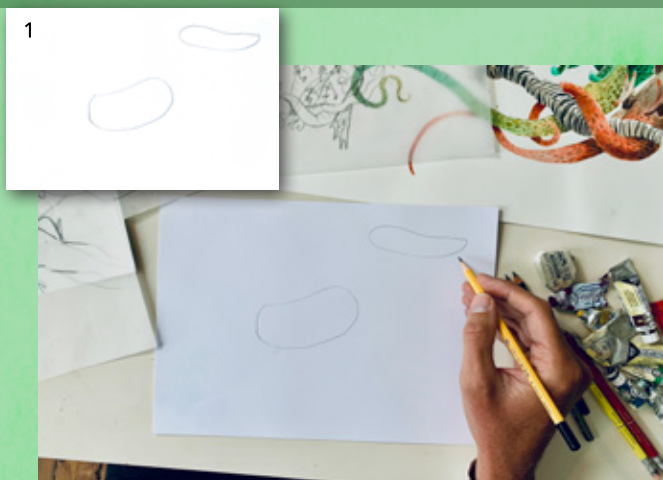
Nog meer jongens met draken! Aron is de hoofdpersoon in Dromer, het Prentenboek van de Kinderboekenweek dat Mark Janssen heeft geschreven en getekend. Als Aron met zijn vader door een bos loopt, wordt hij plotseling een droom ingezogen. In die droom krioelt het van de vreemde wezens. Als je het boek goed bekijkt, zie je dat de jongen zelf ook verandert, net als de fantasiedieren om hem heen. Hij wordt een draak! Mark leert je hoe je zelf zo'n draak tekent. Doe je mee?

Ik vind het heel fijn om fantasiedieren te verzinnen. Dat komt omdat je helemaal zelf mag weten hoe iets eruitziet, als jij de eerste bent die ze tot leven roept. *Dromer* staat er bol van. Van vliegende neushoortjes tot vuurspuwende draken!

In een aantal stappen laat ik je nu zien hoe je zo'n draak tekent. Dat doen we met een HB-potlood en een vel papier. Probeer geen gum te gebruiken. Fouten maken mag, maar concentreer je liever van tevoren goed op waar de lijn en de vorm moeten komen te staan. Die rust en voorbereiding is belangrijk. Probeer eerst in je hoofd te zien wat je gaat doen, en zet dan pas de lijn.

Als je mijn stappen nog te makkelijk vindt, dan mag je ook met waterverf de draak inkleuren na de laatste stap; gebruik dan wel stevig waterverfpapier, meteen vanaf het begin, anders gaat je vel bol staan door het water.

Stap 1: We tekenen twee vormen. Kijk eerst even goed waar ik deze vormen heb getekend voordat je meteen aanvalt! Ongeveer in het midden van het vel heb ik een soort boon getekend met het buikje naar beneden. Dat wordt de romp van de draak. Rechtsboven bijna dezelfde vorm, maar ik heb aan beide zijdes de vorm wat uit elkaar getrokken. Dat wordt zijn kop.

Stap 2: Teken de hals van de draak. Kijk eerst heel goed naar de vorm voordat je de lijnen zet; je begint aan de kant van zijn romp, dan ga je even naar beneden en dan, hup omhoog. Vervolgens de staart: je begint weer bij de romp en zwiert omhoog en omlaag. Die mag best verschillen van mijn tekening, want staarten gaan ook alle kanten op! Je stopt nadat je een sierlijke krul hebt gemaakt. Zie je dat de staart dik begint en heel dun eindigt? Let daar goed op.

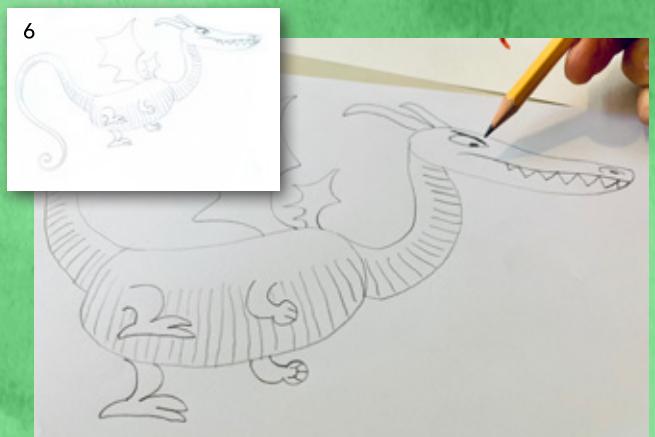
Stap 3: De draak krijgt vleugels. Je begint met de grootste vleugel waar ik mijn potloodpunt heb neergezet; dan ga je tegen de wijzers van de klok in de vorm natekenen. Let erop dat je eventjes naast het beginpunt eindigt. Dat doe je precies hetzelfde bij de kleinere vleugel. Waarom die kleiner is? Dat is perspectief. Hij zit aan de andere kant van de draak en verder van ons af, en daarom teken je die kleiner! Je tekent ook de twee poten die IN de vorm van de romp zitten.

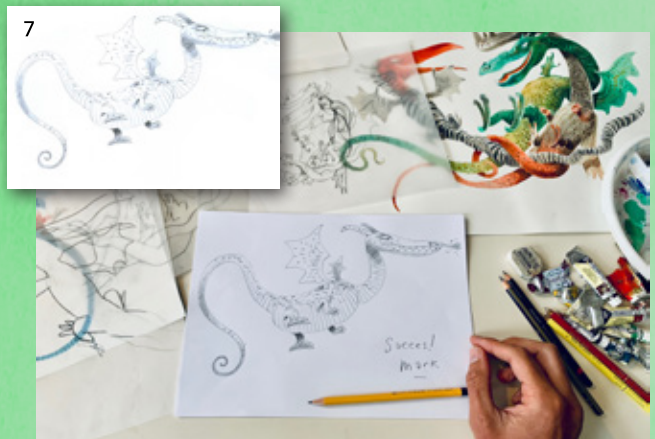
Stap 4: Teken precies dezelfde poten BUITEN de romp. Ze zitten vast aan de lijn van het buikje. Let je heel goed op hoe ik het vuistje heb getekend? Eerst goed kijken, pas dan de lijn in één keer goed zetten. Neem je tijd!

Stap 5: We tekenen de hoorntjes, het oog, de mond en een neusgat. Goed kijken, want wat je nu gaat doen, dat bepaalt heel erg hoe de draak gaat kijken: hoe zijn mimiek is. Kijkt hij vriendelijk of blij of boos? Waar ik met mijn potloodpunt naar wijs, daar moet de lijn iets naar beneden lopen. De mondhoeken omlaag: zo wordt hij lekker bozig. Als hij wat vriendelijker moet lijken, dan krul je de lijn wat omhoog. Teken je ook de pupil goed na?

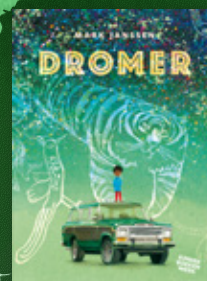

Stap 6: Hij kijkt nog bozer! Dat doe je door een donkere streep boven zijn oog te zetten. In schrijfrichting; van hoog naar laag. Dan de tanden! Plus: je zet verticale streepjes over de hele onderkant van zijn lijf. Daar is zijn huid anders dan op de bovenkant. Eigenlijk ben je nu klaar met het officiële gedeelte.

Stap 7: Nu mag je lekker losgaan met puntjes zetten, met streepjes zetten, met bubbeltjes en bobbeltjes tekenen; zijn huid is natuurlijk heel grof. Alles wat je doet is oké! Let je ook nog op waar ik schaduw heb getekend? De kleine vleugel is donkerder geworden; net als de twee poten beneden, de onderkant van zijn kop en een hoorn. En zie je het stoomwolkje uit zijn neus? Over vijf seconden gaat hij VUURSPUWEN!

Ik hoop dat je het leuk vond om te doen! Probeer het maar eens met andere vormen, maar met dezelfde stappen. Ook dat gaat vast en zeker een topper van een draak opleveren.

Dromer
Mark Janssen
Hét prentenboek bij de Kinderboekenweek
€ 7,25 | 32 pag. | Verschijnt in september

Nieuwsgierig naar dit boek?
Je vindt het vanaf september in de boekhandel.

Het heksenhotel

ANNA VAN PRAAG

Je had dus goede en kwade heksen.

In het Coven Hotel waren ze goed. 'Maar Annie is evil,' huiverde Bonnie. We stonden samen met Merlijn de paarden op te zadelen, het was alweer zo'n stralende dag.

'Wie is evil?'

'Annie. Dat is een vrouwtje van honderd jaar oud of zo.'

'Die heb ik gezien, volgens mij. In de kroeg verderop. Annie's Place. Bedoel je haar?'

'Ze zit altijd gemene dingen over ons te vertellen,' zei Bonnie. Ze trok haar lip op in een tamelijk geslaagde imitatie van Annes tic.

'Wat voor dingen?'

'Heeft ze dat niet gezegd? Normaal praat ze nergens anders over. Dat er vroeger hier mannen werden geofferd door de opperheks Meredith.'

'Dat is toch grappig?'

'Vind je?'

'Ja, wat heeft dat nou met jullie te maken?'

'Alles. Meredith was Dana's moeder.' Kennelijk woonde zij vroeger ook in het hotel. 'Over haar vertelt Annie altijd de wildste verhalen.'

'Dat geloof je toch niet?'

'Nou, jij misschien niet. Maar je staat ervan te kijken hoeveel mensen erin trappen.'

'Misschien moet je over Maia vertellen,' zei Merlijn. Hij was een rustige, lieve jongen. Ik vond het altijd fijn om met hem te paardrijden, omdat hij minder wild was dan Bonnie en mij hielp als ik het paard niet rustig kreeg.

'Maia,' zuchtte Bonnie dramatisch. 'Zo'n internetheks.'

'Wat?'

'Iemand die niet echt bij een kring zit, maar zichzelf via internet van alles heeft geleerd over wicca.'

'Een fluff-bunny,' zei Merlijn, 'zo noemen we dat hier.'

'Fluff-bunny,' herhaalde ik.

Bonnie zei: 'Ze kwam naar het Coven Hotel om het allemaal echt mee te maken. Maar elke dag ging ze koffiedrinken bij Annie en die vergiftigde haar uiteindelijk helemaal met al haar stomme praatjes. Maia werd al net zo eng als zij en noemde Dana ten slotte zelfs Lilith.'

'De vrouw van de duivel,' zei Merlijn behulpzaam.

'En toen?' vroeg ik.

'Gewoon,' zei Bonnie, 'Maia is uit de kring gezet.'

Ik wist niet zo goed wat dat betekende. 'En Annie? Die is dus gewoon een beetje gek?'

Merlijn en Bonnie wisselden een blik die ik niet helemaal begreep.

'Kom,' zei Bonnie uiteindelijk, 'pak je paard. We gaan je iets laten zien waar je kippenvel van krijgt.'

We brachten de paarden naar buiten en gingen in rustige stap. Ik kon nog steeds zo blij worden van al die groene heuvels met af en toe een klein huisje of een kudde schapen. Het was vroeg, dus de lucht was nog zo tintelend fris.

Na een tijdje zei Bonnie: 'Zie je dat kerkje?'

Het was helemaal niet zo ver van het hotel, maar omdat het achter een heuvel lag had ik het nog niet eerder gezien. Een klein, grijs kerkje met een schuin dak met op de voor- en achterkant een wit kruis. We stegen af en liepen om het kerkje heen. Ik probeerde de deur open te doen, maar daar zat een stevig slot op.

'Het is gevaarlijk om naar binnen te gaan,' zei Merlijn.

Ik liet de deur los. 'Omdat het zo oud is? Wat jammer dat ze het niet opknappen, volgens mij is dit kerkje nog uit de middeleeuwen.' In mijn hoofd hoorde ik mijn moeder lachen, misschien overdreef ik en hadden ze in de middeleeuwen nog helemaal geen kerken. Naast de deur waren twee kleine raampjes, maar daar kon je niet echt doorheen kijken.

'Kijk, Laura.' Rondom de kerk waren oude grafzerken en een paar halfvergane beelden.

Bij een van de graven lag een bos verse bloemen, nog helemaal in papier. Het graf was netjes schoongemaakt en er stonden zelfs kaarsen bij.

'Aidan Quinn,' las ik. '1942 - 2007.'

‘Quinn is de achternaam van Annie,’ zei Bonnie geheimzinnig.

‘Dus?’

‘Wij denken dat dit haar man is. Maar waarom ligt hij hier?’

Ik haalde mijn schouders op.

‘Je moet weten dat er in het dorp ook een ander kerkhof is,’ zei Merlijn. ‘Groter, beter onderhouden.’

‘En in 2007 woonde Meredith hier nog,’ vulde Bonnie aan. ‘Waarom zou Annie haar man hier begraven als ze Meredith zo haat?’

‘Misschien was hij een van de slachtoffers van Meredith.’

‘Niet grappig, Laura.’

‘Nou, dan was hij misschien gewoon verliefd op Meredith en wilde hij dicht bij haar in de buurt begraven worden.’

‘Hebben we ook al allemaal bedacht. Maar heb je gezien hoe oud hij was? Meredith was een heel mooie vrouw, net als Dana. Ze deed het echt niet met bejaarden, hoor.’

‘En de bloemen zijn echt raar,’ zei Merlijn. ‘Er liggen dus altijd verse bloemen en nieuwe kaarsen. Soms branden die kaarsen zelfs.’

‘Echt? Verzorgt Annie dat?’

Merlijn schudde zijn hoofd. ‘Vanaf de kroeg is het zeker drie kwartier lopen, dwars door de weilanden. Heb je gezien hoe moeilijk Annie loopt?’

‘Dus...’ Ik probeerde een slim antwoord te bedenken.

‘Dus moet het wel zwarte magie zijn,’ besloot Merlijn. ‘Annie heeft vast een of ander altaartje in de kelder van haar kroeg dat rechtstreeks in verbinding staat met dit graf.’

Ik begon te lachen, maar ik was de enige.

De paarden begonnen onrustig te worden. Sparkling Vanilla duwde met haar neus tegen mijn schou-

der. Net alsof ze me iets wilde vertellen. Terwijl we terugliepen, rijpte er een plan in mijn hoofd en later, toen we met de zus van Merlijn en de gotische tweeling koekjes zaten te eten zei ik het gewoon: ‘Ik ga vanmiddag naar Annie.’

‘Wat?’ Ze keken me allemaal geschokt aan.

‘Waarom zou je dat doen?’

‘Gewoon. Ik ga kijken of er een plan zit achter al haar praatjes. Ik ga haar bespioneren. In mijn eentje. Mij vertrouwt ze nog wel, denk ik.’

Even was het stil, toen zei Bonnie langzaam: ‘Ik vind het een topplan.’

DAGBOEK, 9 JULI

Ik word spion! Wie had dat nou gedacht. Ik heb zin om mama te bellen en te zeggen dat ze mij nooit meer ‘Lijzige Laura’ mag noemen. Dat doet ze bijvoorbeeld in het weekend, net als ik een lekker seriedagje heb met mezelf. ‘Kom mee wandelen,’ zegt ze dan bijvoorbeeld, ook als het regent. ‘Je bent toch niet van suiker.’ Of ze wil ineens naar het museum.

Nu ben ik Leading Laura, iedereen vindt mij cool.

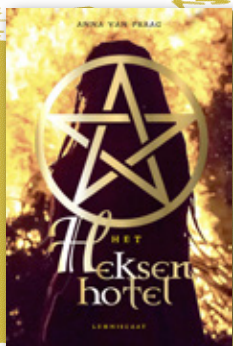
Nou ja, niet iedereen. Ravi zei alleen maar: ‘Pas maar op dat je dat oude wijffie niet per ongeluk gaat geloven.’

En Elvie vindt zoals altijd alles eng. ‘Je moet niet meer naar die kerk gaan, Laura,’ zei ze net. Alsof mama ons op vakantie niet altijd meesleept naar oude kerken.

‘Deze kerk is anders,’ zei Elvie. ‘Dat vertellen de elfen tegen mij.’

Misschien moet ze wat minder vaak bij Jeremiah de klusjesman zijn met al zijn praatjes over elfen en kabouters. Er zijn natuurlijk verder ook geen kinderen van haar leeftijd hier. Ik ga haar nu wel even naar de keuken brengen, meestal mag ze helpen koekjes bakken, dat vindt ze ook leuk. En dan ga ik zelf meteen naar Annie en haar enge kroegje!

Benieuwd naar de betekenis van deze en andere runentekens uit *Het heksenhotel*? Op de website van Lemniscaat vind je ze allemaal!

Uit:

Het heksenhotel

Anna van Praag

Een verhaal over macht, magie en het gevaar van liefde

€ 15,99 | 176 pag.

Nieuwsgierig naar dit boek? Scan de QR-code voor meer informatie en extra's:

SCHIMMEL EN KOORTS

Een angstige jonge vrouw ligt kermend te kronkelen op de vloer. Ze heeft hallucinaties en haar armen prikken en jeuken. Drie eeuwen geleden zouden mensen hebben gedacht dat ze een heks was! Tegenwoordig weten we dat ze brood heeft gegeten dat is beschimmeld met moederkoorn, wat kriebelziekte kan veroorzaken.

DE MERKTEKENEN VAN MOEDERKOORN

Er zijn twee vormen van kriebelziekte. De eerste valt de hersenen en zenuwen aan. De andere vernauwt de aderen die bloed naar onze ledematen vervoeren.

TRILLEN EN KRONKELEN

Omdat moederkoorn de zenuwen beschadigt, draait het lichaam van een zieke zich in onnatuurlijke houdingen. De huid wordt gevoelloos of voelt juist alsof er naalden in worden gestoken.

HALLUCINATIES

In moederkoorn zit een stofje dat je laat hallucineren. Zieken kunnen dingen zien en horen die zich alleen in hun hoofd bevinden.

LEDEMATEN VERLIEZEN

Als kriebelziekte de aderen beschadigt, krijgen vingers en tenen blaren, ze worden rood en raken gevoelloos. De bloedtoevoer naar de voeten en handen wordt afgesneden en het vlees sterft af.

BESMET GRAAN

Moederkoorn groeit op rogge in vochtige weersomstandigheden. Boeren kunnen in de verleiding komen om de zwarte uiteinden, die op een besmetting wijzen, te negeren. Als er veel schimmel aanwezig is, kleurt het meel rood als het graan gemalen wordt. Maar roggemeel is donker, dus daarbij wordt moederkoorn vaak niet opgemerkt. Een klein beetje schimmel kan al een epidemie veroorzaken.

Moederkoorn groeit op roggearen.

BROOD ZORGT VOOR DOOD

Kriebelziekte kwam het vaakst voor in Noord-Europa, omdat rogge het enige graan is dat daar groeide. Historici schatten dat twee op de vijf zieken eraan stierven. Dit zijn een paar van de ernstigste epidemieën:

FRANKRIJK, 922: 40.000 mensen stierven tijdens een epidemie.

FRANKRIJK, 1128: 14.000 mensen stierven tijdens een uitbraak in de hoofdstad, Parijs.

DUITSLAND, 1374: Moederkoorn was wellicht de oorzaak van de 'dankoorts' die door Aken waarde.

RUSLAND, 1722: 20.000 mensen stierven, onder wie duizenden soldaten, waardoor de Russische keizer een oorlog moest afblazen.

FINLAND, 1862-63: door hongersnood waren mensen gedwongen te eten wat ze konden vinden – 1.400 mensen kregen kriebelziekte.

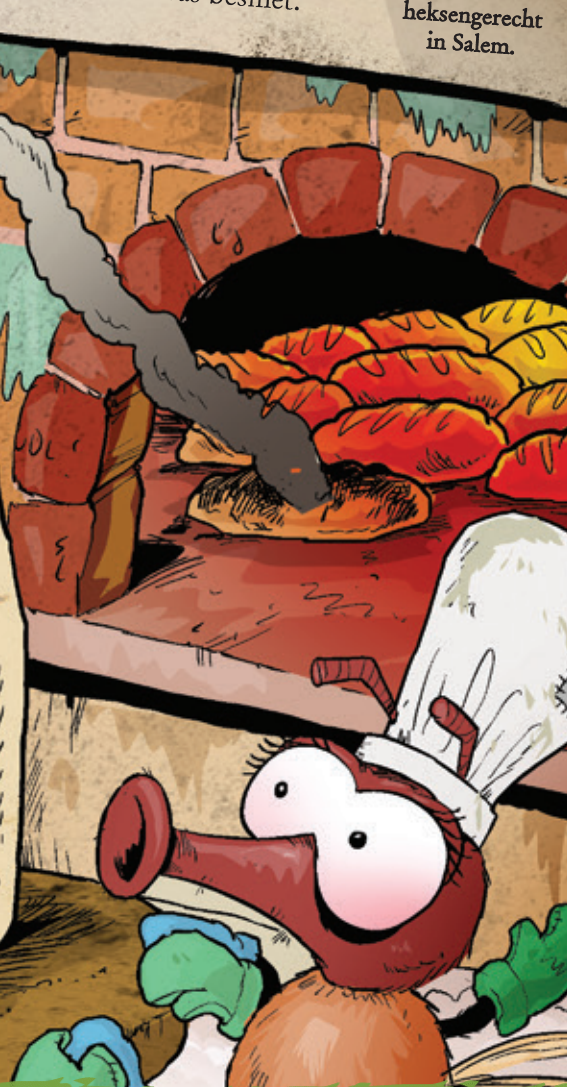

AMERIKAANSE HEKSEN

Aan het eind van de 17de eeuw begonnen jonge meisjes in het dorpje Salem, Massachusetts (VS) te schreeuwen, ze kregen aanvallen en riepen dat ze met naalden werden gestoken. Ze werden berecht als heksen en ter dood gebracht. Het is nog steeds onduidelijk wat er aan de hand was, maar misschien hadden ze roggebroom gegeten dat met moederkoorn was besmet.

Een kind ligt te kronkelen op de vloer tijdens een heksengerecht in Salem.

Uit:
Het viruslab
Richard Platt & John Kelly
Een fascinerend boek om bij te griezelen en van te leren
€ 14,99 | 48 pag.

Nieuwsgierig naar dit boek? Scan de QR-code voor meer informatie en extra's:

Luna

Pieter Koolwijk & Linde Faas

'Schiet nou op! Wachten is echt ongelooflijk saai.'

Ik at zo snel als ik kon. Niet alleen omdat Gozert zo vervelend deed, maar ook omdat ik zelf graag weer verderging met onze zoektocht. Ik propte twee happen brood in mijn mond, kauwde een paar keer en deed mijn best het door te slikken. Wat niet lukte.

'Moet je zo schrokken?' vroeg mijn moeder. 'Je lijkt wel een varken.'

'Maar dan wel een varken dat heel erg langzaam is. Schiet! Nou! Op!'

Al kauwend pakte ik het pak melk, schonk mijn glas vol en nam een grote slok. Daarmee lukte het wel om het brood weg te krijgen. 'Ik wil gewoon weer naar buiten,' zei ik tegen mijn moeder.

'Zo snel mogelijk!'

'Echt heel erg graag.'

'Dat is niet wat ik zei,' zei Gozert.

'O, nee,' zei ze. Ze schudde er ook nog eens bij met haar hoofd, alsof ze het extra duidelijk wilde maken. 'Je blijft voorlopig binnen. Je vader komt zo.'

'Wat?' Ik liet bijna het glas uit mijn handen vallen. 'Papa?' Het leek wel alsof de koude melk ineens overal in mijn lijf naartoe stroomde. Alle warmte verdween.

Mijn moeder pakte haar mok met twee handen vast. 'Ik heb gevraagd of hij de slagboom kon laten maken.' Ze blies zachtjes op de stomende thee. 'Nu komt hij deze kant op, en hij neemt je zus mee.'

'Wie?' vroeg ik. *Geen Laura, geen Laura, geen Laura,* schoot het door mijn hoofd. Ik vond het al erg genoeg dat mijn vader langskwam. Daar kon ik echt geen Laura bij gebruiken.

'Eva,' zei mijn moeder.

Gelukkig. Eva was wel oké. Ik ontspande een beetje. Een beetje maar, want ik had echt helemaal geen zin in mijn vader.

'Dit meen je niet! We moeten op zoek naar El Malo. We hebben helemaal geen tijd voor al die familie-bezoekjes. Kan dat niet een andere keer?'

Ik haalde mijn schouders op.

'Moet ik dan ook hier blijven?' vroeg Gozert.

Ik schudde mijn hoofd.

'Wat is er?' vroeg mijn moeder.

'Niets...' zei ik. 'Ik heb gewoon echt geen zin in papa.'

'Oké,' zei Gozert. *'Tot later!'*

Het liefst had ik heel hard 'Dag, Gozert. Tot straks!' gezegd. Maar ik durfde het niet. Ik kon het mijn mond niet uit krijgen. Ik was geen Ties, die deed dat gewoon.

Ik leek niet eens een beetje op hem.

Mijn moeder leunde over de tafel, pakte mijn hand en kneep erin. 'Het is je vader maar. Je moet hem ook een kans geven.'

Ik trok mijn hand terug en keek haar boos aan. 'Alsof hij die ooit aan mij gegeven heeft.'

'Luna...'

'Hij heeft nog nooit iets voor me gedaan,' zei ik. 'Kun je echt niet begrijpen dat ik hem niet aardig vind?'

Mijn moeder zuchtte. Haar schouders hingen omlaag en ze staaarde naar haar handen, die voor haar op tafel lagen. 'Jawel,' zei ze. Ze knikte zachtjes. 'Dat begrijp ik wel.'

'Ik ga gewoon niet...' ratelde ik boos door, tot ineens tot me doordrong wat ze net had gezegd. 'Wat? Je begrijpt me?'

'Ik snap het.' Ze hield haar blik nog steeds op haar handen gericht. 'Hoe pijnlijk het ook is.'

'Pijnlijk?'

'Ik zou het zo graag anders zien,' zei ze. 'Maar misschien ben ik gewoon gek, dat ik daarop hoop.'

Dit keer pakte ik haar handen vast. 'Dan zijn we samen gek,' zei ik zachtjes. Mijn moeder had nog nooit zo dichtbij gevoeld.

Ze glimlachte, maar ze keek me niet gelijk aan. Het was alsof ze niet durfde. Bijna alsof ze ergens bang voor was, of zich schaamde. Of misschien wilde ze gewoon even moed verzamelen. Want uiteindelijk deed ze het wel.

Ze zag me...

Even leek de tijd stil te staan. Het konden tien seconden geweest zijn, of vijf minuten, maar al die tijd zaten we samen aan tafel. Zwiggend.

En toch was het even oké tussen ons.

Tot er op de deur werd gebonkt. Meteen trok mijn moeder haar handen weg en keek ze geschrokken naar de deur.

‘Hallo!’ klonk Eva’s stem van buiten. ‘Doe eens open!’

Het gezicht van mijn moeder verstrakte. ‘Rustig maar. Ik kom al,’ zei ze terwijl ze opstond. Ze trok haar kleren glad, liep naar de voordeur en deed die open.

Daar stond Eva. ‘Hoi!’ zei ze enthousiast.

Ze was een paar jaar ouder dan ik en eigenlijk de meest pluizige van ons allemaal. Anders kon ik het niet omschrijven. Haar donkere haar pluiste altijd alle kanten op – iets waar ze regelmatig over klaagde. Maar ook haar kleding was om de een of andere reden altijd pluizig. Het was bijna alsof Eva statisch geladen was en dat daardoor altijd alles alle kanten op stond.

Toen ik nog thuis woonde, maakten we de hele tijd ruzie. Ook omdat we een kamer moesten delen. Of misschien voorál daardoor. We hadden allebei onze eigen kant, gescheiden door een denkbeeldige lijn. Het enige probleem was dat we het nooit eens waren over waar die lijn nou precies liep.

Toch had ik geen hekel aan Eva. Helemaal niet zelfs. Daar was ze veel te vrolijk voor.

‘Dag lieverd,’ zei mijn moeder. Ze boog voorover en gaf Eva een knuffel. ‘Waar is je vader?’ vroeg ze nadat ze weer had losgelaten.

‘Die komt er zo aan,’ zei ze. ‘Hij moest eerst nog even met iemand praten.’

Ik hoopte maar dat het een lang gesprek zou zijn.

Eva liep om mijn moeder heen, kwam op me af en deed haar armen wijd. ‘Hoi, Luna!’

Ik gleeed van mijn stoel en liep in haar omhelzing. ‘Hoi, Eef,’ zei ik. Zelfs haar knuffels voelden pluizig en kriebelig aan.

‘Lang niet gezien,’ zei Eva met stralende ogen. ‘Ik heb je gemist.’

‘Ik jou ook,’ antwoordde ik.

‘Hebben jullie al gegeten?’ vroeg mijn moeder.

‘Nee,’ zei Eva. ‘We zouden onderweg stoppen bij een benzinepomp, maar papa was de hele weg aan het bellen en vergat het.’ Ze haalde haar schouders op. ‘Zo gaat dat soms.’

‘Ga maar zitten,’ zei mijn moeder. Daarna liep ze naar de keuken en kwam terug met een bord, bestek en een glas, die ze voor Eva neerzette. ‘Was er dan helemaal niets meer in huis?’

‘Jawel, hoor,’ zei Eva. ‘Maar Laura zei dat ik er niet aan mocht komen, anders had zij niet genoeg.’

Mijn moeder knikte. ‘Logisch. Zij is de hele dag thuis.’

Eva keek mij aan en knikte ook. ‘Logisch.’

Wat een onzin. Dat was het juist niet. Laura was zestien. Die kon best even langs de supermarkt om iets op te halen. Dat was een stuk logischer dan Eva zonder ontbijt de deur uit te laten gaan. Maar goed, Eva klaagde niet zo snel.

En ik was in ieder geval blij dat ze er was.

Al bleef dat gevoel maar kort hangen. Ongeveer vijf minuten. Tot het moment dat de voordeur openzwaaide en *hij* in de deuropening stond.

Mijn vader.

Mijn vreselijke vader. Ik vond alles vervelend aan hem. Zijn ringbaardje. Zijn bril. Zijn jasje van ribstof. Het geluid van zijn stem.

Hij wierp een korte blik op de tafel. 'Geen koffie?' Meteen liep hij naar het keukentje. 'Je wist toch dat ik kwam?'

'Jawel,' zei mijn moeder. Ze stond meteen op. 'Het staat al te pruttelen. Sorry dat ik het nog niet ingeschonken heb.'

Op dit soort momenten vond ik mijn moeder heel irritant. Alsof ze geen trots had. Hoe harder mijn vader mopperde, hoe meer zij voor hem kroop. Misschien had Nora toch geen gelijk. Ze deed blijkbaar nog steeds alles voor hem.

'Ga maar aan tafel zitten,' hoorde ik mijn moeder zeggen. 'Ik breng je koffie wel.'

Mijn vader kwam de huiskamer binnen, pakte een stoel en ging bij ons zitten. Zonder iets te zeggen staarde hij me aan. Bijna alsof hij het er niet mee eens was dat ik hier zat.

'Hoi, pap,' zei ik ongemakkelijk.

'Hoe gaat het met je?' vroeg hij.

'Goed,' zei ik gehaast. 'Heel erg goed, zelfs.'

'Wat een nare man.'

'Vreselijk.'

Ik knipperde met m'n ogen en voelde m'n mondhoek trekken.

'Volgens mij niet,' zei hij kalm. 'Zo te zien heb je nog steeds last van die tics.'

Weer trok ik met mijn mond. Zelfs een paar keer achter elkaar.

'Net nog niet, hoor,' zei Eva snel. Ze nam een hap van haar brood en keek zoekend om zich heen, alsof ze zich afvroeg wie het had gezegd.

'Hier is de koffie!' Mijn moeder kwam gehaast uit het keukentje gelopen. Ze zette de dampende mok voor mijn vader op tafel en ging weer op haar plek zitten. 'Blijven jullie de hele dag?'

'Hangt ervan af,' zei hij kortaf. 'Van wat er nog meer gerepareerd moet worden van jou.'

'Van mij?' Mijn moeder glimlachte onhandig. 'Het is toch beter voor het park als alles goed werkt?'

'Laat mij maar bepalen wat goed is voor het park...'

'Vroeger bepaalden we dat samen,' zei mijn moeder. Ze keek hem niet aan.

'Klopt,' zei mijn vader. 'Dat was voordat we kinderen kregen.' Hij pakte zijn mok en nam voorzichtig een slok. 'Sindsdien zijn de taken verdeeld.' Zijn brillenglazen besloegen door de warme koffie.

'Niet zoals ik het graag zou zien,' zei mijn moeder.

'Jij wilde graag een groot gezin.'

Mijn moeder schudde met haar hoofd. 'Laat ook maar.'

Tijdens het gesprek tussen mijn ouders zwollen de stemmen om me heen aan.

'Wat een vervelende vent.'

'Een griezel is het.'

'HIJ DENKT ALLEEN AAN ZICHZELF.'

'Ben je soms bang voor hem?'

'Ben'

'WAAROM BIJT JE NIET VAN JE AF?'

Mijn hoofd bonkte. Ik wilde mijn vingers in mijn oren duwen. Neuriën zo hard als ik nog nooit had geneuried. Schreeuwen. In elkaar duiken. Alles om die stemmen uit mijn hoofd te houden. 'Ik... ik wil naar buiten...' kreunde ik.

'Goed idee,' zei Eva. Ze schoot overeind en pakte mijn arm. 'Kom mee.'

Ik liet me meenemen door mijn zus. Ze hielp zelfs met mijn jas aantrekken.

Terwijl we naar buiten liepen, hoorde ik mijn vader zeggen: 'Is het niet beter als Luna binnenblijft? Wat moeten de mensen wel niet van haar denken? Straks jaagt ze nog klanten weg.'

Als er iemand was die mensen wegjaagde, dan was hij het wel.

Voorals mij.

Buiten regende het best hard. Toch trok ik mijn capuchon niet over mijn hoofd. Juist niet. De regendruppels verfristen me. Het was alsof ze de stemmen uit mijn hoofd duwden en alle chaos wisten weg te spoelen.

Behalve Gozert, dan. 'Heel snel wegwezen!' schreeuwde hij. 'Hup! Ga je moeder pesten, of zo!' Zijn stemgeluid cirkelde om me heen. 'Jij ook! Laat Luna met rust. Kunnen jullie wel, met z'n allen?'

'Gaat het weer een beetje?' vroeg Eva. Ze keek me verwachtingsvol aan. Alsof ze zeker wist dat het antwoord geen 'nee' zou zijn.

Ik knikte. 'Bijna.'

'Bijna?' vroeg Eva.

'Ja. Bijna,' zei Gozert. *'Even wachten tot ik klaar ben met ze allemaal wegjagen.'*

Het zou vooral helpen als hij zelf wat rustiger deed. Ook door hem sloeg mijn hoofd soms helemaal op tilt.

Ik ademde nog een keer diep in. 'Ja, het gaat wel weer.' De frisse buitenlucht deed me goed.

'Waar wil je heen?' vroeg Eva.

'El Malo zoeken!'

'Maakt mij niet uit,' zei ik. 'Ik dwaal hier al genoeg rond. Jij mag het zeggen.'

'Waarom laat je het haar nou zeggen? Zij kiest nooit voor El Malo.'

'Ik mag het zeggen?' Eva lachte. 'Je verwent me. Er is hier zoveel te kiezen.' Ze keek even om zich heen, en daarna omhoog naar de grijze wolken waar het water uit omlaag viel. 'Laten we naar de schuur bij de receptie gaan. Daar zitten we in ieder geval droog.'

'Goed idee,' zei ik. 'Dat is lang geleden.'

De houten schuur was vroeger onze vaste verstopplek voor onze ouders. Misschien zelfs wel voor de rest van de wereld. We gingen dan achter in het grote gebouw zitten, onder een zeil dat over een paar oude, wiebelige tafels hing.

Het was onze geheime hut.

Toen ik een jaar of vijf was, werd ik tijdens de vakantie gepest door een oudere jongen. Iedere dag opnieuw. Hij zei dat ik raar was en gooide stenen naar mijn hoofd. Totdat Nora erachter was gekomen...

En zij met hém had gegooid.

Zo de sloot in.

Tegen de tijd dat hij zijn ouders erbij had gehaald, was Nora onvindbaar. Voor iedereen, behalve voor Laura, Eva en mij. Wij wisten dat ze in de schuur zat. Toch verraadden we haar niet. Pas toen het halve park naar haar op zoek was en de politie erbij werd gehaald, had Laura verteld dat ze daar zat.

'Hoe is het thuis?' vroeg ik, terwijl we door de regen liepen.

'Ik mis mama.'

Lichtelijk verbaasd keek ik opzij. Dat was best gek om te horen. Ik miste onze ouders nooit. Ook mama niet. Ties en zijn familie miste ik wel. Daar voelde ik me echt thuis. Maar goed... Eva wist niet beter, die was niet anders gewend.

'Zeg ik iets raars?' vroeg ze.

'Ik weet niet...' Ik trapte tegen een steentje. 'Ik heb haar gewoon nog nooit gemist.'

'Wat?' Ze bleef staan. 'Mama niet?'

'Nee...'

'O.' Ze staarde kort voor zich uit en liep daarna weer verder. 'Dat is pas gek.'

'Ze hebben me opgesloten in een inrichting. Voor hen ben ik niet goed genoeg om thuis te mogen wonen. Waarom zou ik ze missen?'

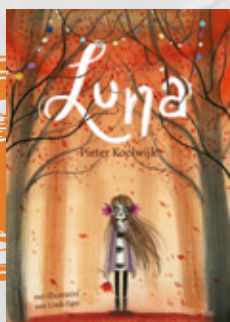
'Tja... missen is niet iets waar je voor kiest,' zei Eva. 'Dat gebeurt gewoon.'

'En bij mij gebeurt het dus gewoon niet,' zei ik. 'In ieder geval niet bij hen.'

Even zeiden we allebei niets meer. Samen liepen we door de regen richting de houten schuur. Zij aan zij. Twee zusjes die allebei een heel ander leven leidden.

'Toch is mama niet je vijand,' zei Eva uiteindelijk. 'Mama heeft je uit Huize Hoopvol weggehaald. Ze probeert het nu wel.'

'Ja,' zei ik. 'Nora zei precies hetzelfde.'

Uit:
Luna
Pieter Koolwijk & Linde Faas
Luna is zo gek nog niet!
€ 15,99 | 248 pag.

Nieuwsgierig naar dit boek? Scan de QR-code voor meer informatie en extra's:

Recepten uit...

KOKEN VOOR DE KEIZER &

MICKS BEGRAVEN ZALM

Mick uit Koken voor de keizer moest koken voor zijn leven. Hij deelt een van de meest bijzondere gerechten die hij toen maakte!

Ik ben Mick en woon op het eiland Minelotte. Vraagje. Heb jij wel eens een zalm begraven? Vast niet! Maar jij hoeft ook niet zeven dagen te koken voor een keizer om je leven te redden... Ik wel. Dan doe je gekke dingen, zoals zalmen onder de grond stoppen omdat je dat in een oud kookboek hebt gelezen. Toen ik het opgroef, was het zo'n rare groene bonk dat ik echt dacht dat ik er geweest was, maar de dunne roze plakjes met dille waren heerlijk! Of de keizer dat ook vond, ga ik niet verklappen. Maar ik kan je wel zeggen dat hij woedend werd omdat ik hem begraven vis wilde geven...

GRAVAD LAX (BEGRAVEN ZALM)

Dit heb je nodig:

500 gram verse zalmfilet zonder vel (niet uit de diepvries!)
1,5 eetlepel suiker
1,5 eetlepel grof zeezout
ongeveer 200 ml water
halve eetlepel peperkorrels
2 bosjes verse dille

Bereidingstijd: 2 x 20 minuten, plus tussendoor twee dagen wachten

Zo maak je het:

Leg de zalmfilet op een groot stuk dubbelgevouwen plasticfolie en dep de zalm zachtjes droog met wat keukenpapier. Stamp de peperkorrels een beetje fijn, bijvoorbeeld in een vijzel. Meng de peper met de suiker en het zout en smeer de zalm er goed aan alle kanten mee in. Hak een bosje dille fijn en wentel de zalm door de dille zodat alle kanten bedekt zijn. Verpak de zalm heel strak in de folie. Leg op een bord, leg er een plankje op met iets zwaars (zoals blikken) en zet de zalm twee dagen in de koelkast. Haal de zalm uit de folie. Schrik niet als het er een beetje nat en groen uitziet, dat hoort zo. Leg de zalm op een plank, schraap voorzichtig met een mesje de dille eraf en spoel onder de koude kraan het zoutmengsel eraf. Dep goed droog met keukenpapier. Hak het tweede bosje dille fijn en wentel de zalm er plakjes met een friskroon randje!
(PS: In *Koken voor de keizer* staat ook hoe je gravad lax onder de grond kunt maken.)

Meer lezen over Mick en de keizer?

Koken voor de keizer
Marloes Morshuis
Een bloedstollend avonturenverhaal met recepten
€ 14,99 | 216 pag.

Nieuwsgierig naar dit boek? Scan de QR-code voor meer informatie en extra's:

QUOTUM

DE GEHEIME APPELCAKE VAN AXELS BUREN

Axel uit Quotum - Project Z verklapt het recept van zijn lieve buurvrouw Letty.

Mijn naam is Axel en ik ben een slinker. Ik heb de pech dat de Wereldraad heeft bepaald dat er te veel mensen op de wereld zijn. Er moeten er een miljard weg, daarom heeft ieder land een maximum gekregen. Een quotum. De Euro-Unie, waar wij wonen, heeft daarom iets slims bedacht: slinkers zijn mensen die maar zo weinig mogen dat ze maar voor de helft meetellen. Leuk is anders. We hebben geen gas of stroom, leven van voedselpakketten en mogen niet naar school. Gelukkig hebben we heel lieve burens, Letty en Jacob, die ons stiekem helpen. Als Letty haar appelcake bakt, vergeet ik even alle ellende. Behalve in die ene nacht... toen kreeg ik zelfs Letty's appelcake bijna niet door mijn keel...

LETTY'S APPELCAKE

Dit heb je nodig:

- 200 gram (zachte) boter
- 200 gram fijne kristalsuiker
- 4 eieren
- 200 gram zelfrijzend bakmeel
- rasp van een halve citroen
- snufje zout
- 3 appels
- 1 eetlepel bruine basterdsuiker
- 1 theelepel kaneel
- 1 theelepel citroensap

Bereidingstijd: 30 minuten, plus een uur in de oven

Zo maak je het:

Verwarm de oven voor op 160 graden. Vet een cakeblik in met boter en schud er een dun laagje bloem door, zodat alles bedekt is met een laagje. Schil de appels, snijd ze in vieren, verwijder het klokhuis en snijd in schijfjes. Meng met de basterdsuiker, citroensap en kaneel. Klop de boter, suiker en citroenrasp met een mixer tot het romig is, zeker tien minuten... Doe daarna een voor een de eieren erdoor en mix ze er steeds doorheen. Zeef de bloem met zout boven het beslag en spatel dat er doorheen (niet meer mixen). Giet in het cakeblik, strijk de bovenkant recht en steek de appelschijfjes erin. Zet de appelcake midden in de oven en bak hem in ongeveer een uur gaar. De cake is gaar als een satéprikker die je erin steekt, er droog uit komt. Zet de cake op een rooster en haal hem pas uit het blik als hij een beetje afgekoeld is.

Meer lezen over Axel, zijn lieve burens en de slinkers?

Quotum - Project Z
Marloes Morshuis
Een spannend en actueel verhaal over een wereld die akelig dichtbij komt
€ 16,99 | 399 pag.

Nieuwsgierig naar dit boek? Scan de QR-code voor meer informatie en extra's:

QUIZ:

KEN JE

KLASSIEKERS

Koning van Katoren is natuurlijk dé Lemniscaatklassieker bij uitstek. Maar wist je dat er door de jaren heen meer boeken zijn verschenen die al door generaties kinderen worden gelezen? Vraag er je ouders maar eens naar: misschien kennen zij de boeken met het lemniscaatje op de rug nog wel. Of misschien heb je ze zelf in de boekenkast staan! Hoe dan ook: het is tijd om te testen hoe het er met jouw kennis voor staat. Word jij met het beantwoorden van deze zeven vragen de Quizkoning van Katoren?

I

Om koning te worden, moet Stach zeven opdrachten tot een goed einde brengen. Welk antwoord uit het rijtje maakt geen deel uit van die opdrachten?

- A. De vogels van Decibel
- B. De draak van Smook
- C. De broebel van Boelianië
- D. De knobbelneuzen van Afzette-Rije

2

In haar historische jeugdboeken neemt Simone van der Vlucht je mee door de geschiedenis: van de wereld van de Romeinen tot de Franse revolutie, van de middeleeuwen tot de Limburgse kolenmijnen, van de Honderdjarige Oorlog tot de heksenjachten. Maar welk boek van haar valt NIET in die categorie?

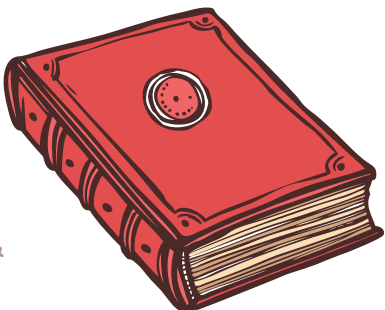
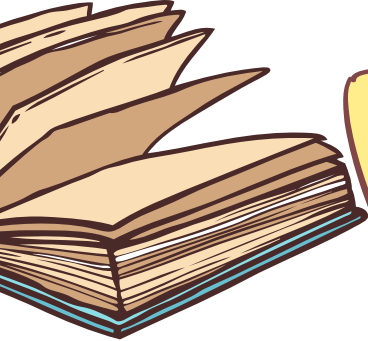
- A. *De amulet*
- B. *Schuld*
- C. *Bloedgeld*
- D. *De guillotine*

3

Niet alleen de jeugdboeken gaan al jaren mee: grote kans dat je toen je klein was ook met prentenboeken van Lemniscaat bent opgegroeid. Van *Welterusten*, *Kleine Beer* en *Raad eens hoeveel ik van je hou* tot een wel heel bijzonder monster... Moedertje, o, het is de:

- A. Gruffalo, met vlijmscherpe klauwen en knarsende kaken die alles kauwen.
- B. Bluffalo, met in zijn kielzog leugens, listen, bluf en bedrog...
- C. Fluffalo, met zachte kracht en een poezelige vacht!
- D. Snuffalo, die curieuzeneus, met zijn wrat snuffelt hij wat, o heus...

4

De koningin van de klassiekers is Thea Beckman: al meer dan vijftig jaar worden haar boeken gelezen. Heel geliefd zijn bijvoorbeeld *Geef me de ruimte!* en *Kinderen van Moeder Aarde*. Maar wat is de naam van haar bekendste boek?

- A. *Kruistocht in harembroek*
- B. *Kruistocht in joggingbroek*
- C. *Kruistocht zonder broek*
- D. *Kruistocht in spijkerbroek*

Bonusvraag 4a

Hoe heet de heldin van een ander geliefd boek van Thea Beckman?

- A. Lotte Christophsdochter
- B. Pien Jensdochter
- C. Hasse Simonsdochter
- D. Stella Jaspersdochter

5

In december mag Anke de Vries 85 kaarsjes uitblazen. In haar lange loopbaan schreef ze tientallen boeken. Maar welk boek schreef ze NIET?

- A. *Blauwe plekken*
- B. *De brief voor de koning*
- C. *Kladwerk*
- D. *Het geheim van Mories Besjoer*

6

Welk boek uit dit rijtje verscheen het eerst en mag zich daarmee 'de oudste klassieker uit STACH' noemen?

- A. *Pjotr* van Jan Terlouw
- B. *Gozert* van Pieter Koolwijk
- C. *Meester van de zwarte molen* van Otfried Preussler
- D. *Oorlog zonder vrienden* van Evert Hartman

7

De laatste opdracht die Stach moet vervullen om koning van Katoren te worden, is het beklimmen van de Stenen Stoel van Stellingwoude. Stach vraagt zich af wat daar nou zo moeilijk aan kan zijn. Weet jij waarom deze opdracht zo gevaarlijk is?

- A. Op de Stoel zitten Stekels: als je erop gaat zitten, word je gespietst.
- B. In de Stoel zit een gat, zoals in een ouderwetse postoele. En wat er in dat gat ligt, wil je liever niet weten...
- C. De Stoel heeft Stoelverwarming: als je erop gaat zitten, brand je je billen.
- D. De Stoel is vervloekt: als je er zomaar op gaat zitten, ga je dood.

Opgelost? Stuur je antwoorden onder vermelding van je naam en leeftijd naar stach@lemniscaat.nl en maak kans op een klassieker naar keuze. Er wordt elke maand een quizwinnaar (<14 jaar) aangewezen.

IETS HEEL BIJZONDERS

Susin Nielsen

De Mampa's geloven dat we in het leven allemaal een handjevol Bepalende Momenten meemaken.

Hun Bepalende Moment Nummer 1 was de avond waarop ze elkaar ontmoetten, zestien jaar geleden, bij een uitvoering van *The Rocky Horror Picture Show* in Vancouver. Dr. Frank-N-Furter riep: 'Een toast!', Mam smeed haar toastje naar het scherm en dat raakte Map op haar achterhoofd. De rest is, zoals ze zeggen, geschiedenis. Het was een happy end, en ik denk dat we het er allemaal wel over eens zijn dat verhalen met een happy end het mooist zijn.

Mijn Bepalende Moment Nummer 1 heeft geen happy end.

Het is zelfs nog niet voorbij.

Het moment in kwestie begon tweeënhalve jaar geleden, op mijn elfde. Het was mijn eerste dag in mijn nieuwe klas van de middenschool. We waren pas naar Toronto verhuisd, dus het was ook een gloednieuwe school.

O, en het was ook mijn allereerste school ooit.

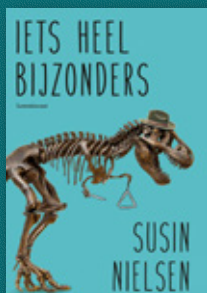
Op een paar rampzalige weken in de kleuterklas na had ik mijn hele leven thuisonderwijs gehad. Maar toen we van Vancouver naar Toronto gingen verhuizen, namen we een gezinsbesluit: het was tijd dat ik werd opgeleid door beroepsdocenten, en sociale contacten opdeed met kinderen van vlees en bloed.

Mam en Map – verzamelnaam: de Mampa's – liepen die eerste ochtend met me mee naar de Pierre Elliott Trudeau Middenschool. Ze knuffelden me en kusten me en snotterden een beetje, pal voor de ingang, terwijl alle andere leerlingen voorbij stroomden, wat nu ik erbij stilsta waarschijnlijk niet zo'n fraai debuut was.

Wat me vooral nog bijstaat van die eerste keer dat ik dat gigantische, oude bakstenen gebouw in stapte, was het kabaal. Ik had natuurlijk wel vaker meer mensen om me heen gehad: er waren geregeld afspraakjes en uitjes met anderen die thuisonderwijs kregen. Maar dan hebben we het over tien tot vijftien stuks tegelijk, max. De gangen van het PET waren afgeladen met honderden scholieren die schreeuwden, lachten, kluisdeurtjes dichtsmeten en rondrenden, ondanks alle bordjes waarop stond dat je rustig moest lopen. Mijn instinct riep dat ik meteen rechtsomkeert moest maken en weer naar buiten moest benen. Maar ik dacht aan wat Map de avond ervoor had gezegd, toen ik niet kon slapen: 'Vergeet niet, Wil: elk nieuw begin levert nieuwe ervaringen op.'

Dus ik liep verder.

Mijn oksels klotsten van het angstzweet tegen de tijd dat ik het lokaal had gevonden. De docent, Mr. Markowitz, stond bij zijn bureau. Ik zie hem nog voor me in zijn bruine pak, de schouders besneeuwd met roos. We kregen een opdracht. 'Schrijf een brief aan jezelf. Beschrijf

Uit:

Iets heel bijzonder

Susin Nielsen

Vertaald door Lydia Meeder en

Barbara Zuurbier

*Onweerstaanbaar, ontroerend,
onbetaalbaar*

€ 15,99 | 300 pag.

Nieuwsgierig naar dit boek?
Scan de QR-code voor meer
informatie en extra's:

jezelf zoals je nu bent. Maak dan een lijstje met doelen die je hoopt te bereiken voordat je eindexamen doet. Stop je brief in de envelop die ik erbij geef, schrijf je naam erop en plak hem dicht. De brieven worden bewaard in de afgesloten tijdcapsule van de school. En wees gerust,' voegde hij eraan toe, 'jullie kunnen volkomen eerlijk zijn. De brieven blijven strikt geheim. Over zes jaar krijgen jullie hem bij de diploma-uitreiking ongeopend terug.'

Ik was vastberaden netjes te doen wat me werd opgedragen.

Dus ik was volkomen eerlijk.

Na school bracht Mr. Markowitz de gesloten

enveloppen naar de tijdcapsule, wat niet echt een tijdcapsule was maar een kluis in het kantoor van de directeur. Het was maar een klein eindje lopen vanaf het lokaal, een trap af en dan links. Maar volgens een betrouwbare ooggetuige bleef Mr. Markowitz even staan om aan zijn ballen te krabben. Dat klonk wel geloofwaardig, want zoals we in de loop van dat jaar zouden ontdekken krabde Mr. Markowitz heel vaak aan zijn ballen. Zo vaak zelfs dat het gerucht ging dat hij schaamluis had.

Terwijl hij stond te krabben, gleed er ongemerkt een brief uit het stapeltje.

Die van mij.

Brief voor de tijdcapsule, jaar eindexamen: 2025

Naam: Wilbur Alberto Thüringer-Jiménez
Leeftijd: 11 $\frac{3}{4}$

Beschrijf jezelf zoals je nu bent: Ik ben 1,62 meter. Farah, een van mijn thuislessvrienden in Vancouver, zei dat ik de jonge Marty Feldman zou kunnen spelen als er ooit een biopic over hem werd gemaakt, wat ik opvatte als een compliment, tot we naar Young Frankenstein keken. Farah gaf me ook de bijnaam 'Blubber' omdat ik (a) mollig ben en (b) veel huil. De Mampa's zeggen steeds dat het (a) maar puppyvet is en ik binnenkort wel een groeispuurt krijg, en dat (b) huilen niks is om je voor te schamen en dat de wereld meer gevoelige mannen nodig heeft. Ze zeggen ook steeds dat mijn uiterlijk vanzelf wel bijtrekt. Ik hoop dat ze gelijk hebben.

Ik hoop ook dat Jeremiah meegroeit als ik langer word, want hij heeft nu het formaat van een kikkervisje. En ik hoop dat het me lukt hem beter onder controle te houden, want de laatste tijd duikt hij steeds zonder aanleiding op de gênantste momenten op. Zoals op dit moment. Ik heb maar een lesboek op mijn schoot gelegd.

Wat kan ik nog meer over mezelf vertellen? Ik wil later schrijver worden. Ik schrijf heel veel! Vooral korte verhalen over dinosauriërs en de ruimte. Echt, ik kan helemaal opgaan in mijn fantasiewerelden, wat mooi uitkomt want we zijn net een maand geleden in Toronto komen wonen en ik heb in totaal nul vrienden! Ik wil heel graag een huisdier, maar de Mampa's zeggen dat ik nog even moet wachten. In Vancouver had ik mijn kat Snickerdoodle, maar die kwam op een dag niet meer thuis. De Mampa's zeiden dat hij waarschijnlijk bij een ander gezin was ingetrokken. Farah zei dat hij waarschijnlijk door een coyote was opgevreten.

Doelen die je wilt bereiken voordat je eindexamen doet:

- 1) Groter zijn.
- 2) Een grotere Jeremiah hebben.
- 3) Jeremiah onder controle houden.
- 4) Minder huilen! Het is misschien wel goed als mannen hun gevoel tonen, maar als ik nog één keertje huil om dat dierenopvangspotje met het Sarah McLachlan-liedje eronder stomp ik mezelf voor mijn neus – alleen al nu ik eraan denk schiet ik weer vol.
- 5) Vrienden maken! Ik had in Vancouver geen bergen vrienden, behalve Stewart Inkster, en af en toe een andere thuisleerling zoals Farah. De Mampa's zeggen steeds dat zij mijn vrienden zijn, maar ze zijn ook mijn moeders, dus ik weet niet of dat wel telt.
- 6) Mijn verhalen publiceren! Ik weet dat dat nogal hoog gegrepen is voor het eindexamen, en ik weet ook dat kunst alleen uit leed wordt geboren, maar zoals Map zegt: 'Elke droom begint met een dromer.'
- 7) Een Liefdevolle Relatie met wederzijds Respect (Mampa's™) hebben met een meisje. Verliefd worden! (En heel, heel misschien, wanneer we eenmaal smoorverliefd zijn, een van haar borsten aanraken. Of allebei. Maar alleen met haar Enthousiaste Instemming (Mampa's™)!
- 8) Als laatste maar zeker niet als minste: leren het beste uit mezelf te halen. Niet de hele tijd zo verlegen en zenuwachtig zijn. Meer nieuwe dingen proberen. Mezelf durven laten zien. Zelfverzekerd en moedig zijn.

Zoals Map zegt: 'Wie niet waagt, die niet wint!'

Was getekend,
Wilbur Alberto Thüringer-Jiménez

Toen ik de volgende dag op school kwam, dacht ik dat het mijn verbeelding was. Natuurlijk staarden ze niet *echt* allemaal naar me.

Het was geen verbeelding.

Iemand had mijn brief geopend – mijn persoonlijke, vertrouwelijke brief – en er foto's van genomen. Vervolgens had die iemand hem gepost op alle sociale media die de mensheid kende, waar hij was geliket door iedere leerling van mijn nieuwe school en daarbuiten.

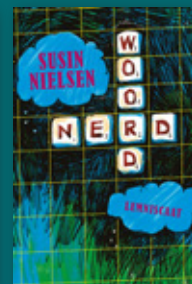
Lees alle boeken

€ 15,99 | 272 pag.

€ 15,99 | 262 pag.

€ 15,99 | 248 pag.

Vijf vragen aan Susin Nielsen

Wat ik zo leuk aan jouw boeken vind, is dat de personages af en toe terugkeren in elkaars verhalen. Doe je dat bewust?

(Jari, 14)

Hoi Jari, allereerst: tof dat je dat noemt! Ja, dat doe ik bewust. Ik doe het wel alleen maar als het logisch is: als de personages even oud zijn, in dezelfde buurt wonen of naar dezelfde school gaan. Voor mij is het een mooie kans om te zien hoe het nu met ze gaat, ook nadat hun verhalen zijn afgerond. Gelukkig vinden mijn lezers het ook leuk.

Meet-and-greet op de uitgeverij

Wat vind je leuker: boeken schrijven of aan een serie werken? (Nick, 14)

Hoi Nick, wat een moeilijke vraag! We zitten nu midden in de opnames van het tweede seizoen van een serie die ik bedacht heb: *Family Law*. Omdat het mijn idee was en ik de showrunner ben, ben ik betrokken bij alle creatieve beslissingen die er genomen moeten worden. En dat vind ik superleuk! Maar soms werk ik ook afleveringen uit van series die iemand anders heeft bedacht. En dan vind ik het toch leuker om boeken te schrijven, omdat het verhaal dan helemaal van mij is.

Susin & Linda, Best Canadian/Dutch Friends Forever!

Toen *Optimisme* is dodelijk verscheen, kwam je naar Nederland. Ik heb je toen ontmoet in de boekhandel en dat was superleuk! Wat is je favoriete herinnering aan Nederland? En zou je graag nog eens terug willen komen? (Mimi, 17)

Mimi, ik vond mijn bezoek aan Nederland GEWELDIG! Ik heb heel veel favoriete herinneringen, maar mijn favoriet der favorieten is denk ik toch toen ik met Linda (de redacteur van *Lemniscaat* die me begeleidde) in het reuzenrad bij de Markthal in Rotterdam ging. Linda en ik kunnen erg goed met elkaar opschieten en we hebben zoveel gelachen. Ik vond mijn hotel in Rotterdam ook heel fijn: ik kan me de naam niet herinneren, maar mijn kamer was net een scheepscabine.

Hoi Susin, je hebt al veel interviews gedaan en ik denk dat het best saai is als je steeds dezelfde vragen moet beantwoorden, bijvoorbeeld waar je geboren bent. Is er een vraag die niemand ooit stelt, waarvan je hoopt dat iemand hem wel zou stellen? En wat zou je antwoord dan zijn? (Sara, 13)

Wow, Sara, ik zou het oprecht niet weten! Wat ik wel weet, is dat het heel leuk is als iemand je zoiets intelligent en onverwachts vraagt. Ik kan trouwens wel een vraag noemen die ik vaak krijg en die ik altijd weer moeilijk vind om te beantwoorden: *Waar haal je je ideeën vandaan?*

De situaties in je boeken zijn erg serieus en volwassen. Toch blijven het echte jeugdboeken. Hoe weet je dat je de juiste toon te pakken hebt? (Rubén, recensent)

Wat een goede vraag, Rubén. Ik denk soms dat me dat lukt omdat een deel van mijn brein gestopt is met groeien toen ik ongeveer 13 was (dit is geen medisch feitje, gewoon mijn gevoel. :-)). Als ik schrijf, doe ik mijn best om mijn lezers niet te betuttelen. Ik zal dan ook nooit mijn taalgebruik aanpassen of versimpelen. Waar ik wel rekening mee houd, is dat mijn verhalen niet te expliciet of te duister worden, zoals je in boeken voor volwassenen soms ziet. Ik houd van verhalen met humor, die je het gevoel geven dat er hoop is. Die lees ik zelf ook graag.

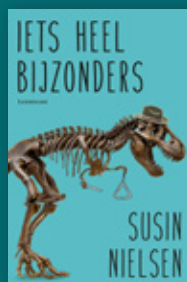
van Susin Nielsen:

€ 15,99 | 258 pag.

€ 15,99 | 302 pag.

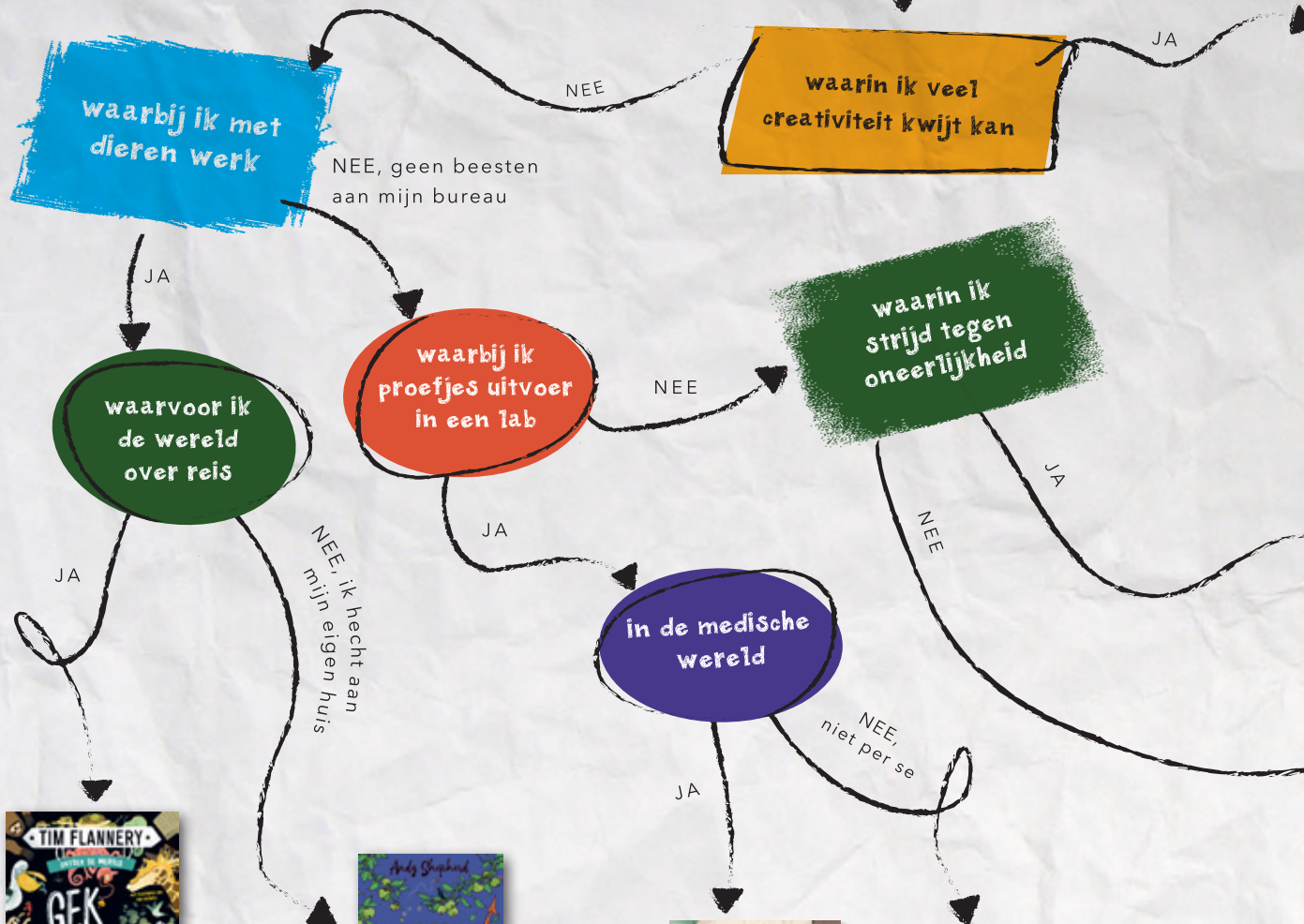

€ 15,99 | 300 pag.

BOEKZOEKER...

WELK BOEK BIJ WELK BEROEP?

Weet jij al wat je later wilt worden? Boeken kunnen je misschien bij die vraag helpen! Met deze boekzoeker ben je er zo achter in welk boek je meer leest over het beroep dat bij jou zou kunnen passen.

Als jij op vakantie bent, hoop je altijd dat je diersoorten tegenkomt die je nog niet eerder zag. Tim Flannery was als kind net zo. Inmiddels is hij dierenexpert en wereldreiziger en heeft hij al tientallen dieren ontdekt. In *Gek, Gaaf, Geweldig!* neemt hij je mee op reis over land, door bossen, woestijnen en graslanden, door de lucht en duikt hij met je het water in. Hij vertelt over de meest bijzondere dieren die hij zag en over de avonturen die hij beleefde. Ga jij hem achterna?
€ 24,99 | 256 pag.

Jij bent gek op je huisdier of zou er dolgraag een willen, het liefst heb je een hele beestenboel in je achtertuin. Tomas uit de *Draken*-serie heeft mazzel: in de tuin van zijn grootvader groeien draken, aan een drakenfruitboom, en Tomas wordt drakenkweker. En er lopen nog meer dieren rond bij hem thuis: zijn moeder is dierenarts en vangt zwerfdieren op. Drakenfruitbomen zijn schaars, dus de kans is klein dat jij ook drakenkweker kunt worden, maar misschien is het beroep van Tomas' moeder wel wat voor jou?
€ 14,99 | 212 pag.

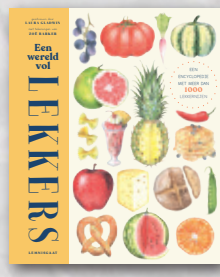

Reageerbuizen, microscopen, petrischaaltjes: die spreken jou wel aan. Vooral als er ziektekiemen in zitten. Ga op rondleiding door *Het viruslab* en leer alles over de drie ziekmakers: protisten, bacteriën en virussen. Je ontdekt hoe ze schade aanrichten, welke vormen ze aannemen en hoe wij als mensen tegen al die ziektes vechten. Niet voor zwakke magen... Zie jij jezelf hier al rondlopen in een witte jas?
€ 14,99 | 48 pag.

Jij hebt vast wel eens een mentos in een fles cola gestopt. En dat spectaculaire effect smaakte naar meer! In *Colafontein en spetterende verbompen* vind je een heleboel experimenten die je zelf kunt uitvoeren. Tover de huiskamer om tot een laboratorium en waan je een waanzinnige uitvinder. Doe jij dit later elke dag?
€ 14,99 | 104 pag.

in een lekker heetische omgeving

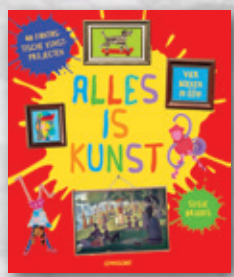
Jij zit altijd vol ideeën en houdt van leven in de brouwerij. De wereld ligt aan je voeten - *Een wereld vol lekkers*. Wie weet past het wel bij jou om creaties te maken in de keuken, als kok in een restaurant. In dit boek lees je alles over etenswaren, gerechten en ingrediënten van over de hele wereld. Achter in het boek vind je ook ideeën om zelf mee aan de slag te gaan. Ben jij een chef-kok in de dop?
€ 19,99 | 96 pag.

NEE, ik werk liever achter de schermen

NEE, ik werk graag alleen

waarbij ik kan schitteren op een podium

waarbij ik me kan uitleven met kwasten

Als jij een mooi gebouw of een bijzondere lucht ziet, voel je je geïnspireerd. Af en toe trek je je even terug om daar iets mee te doen. Met kwasten, potloden, je camera of je computer schep jij je eigen schoonheid. Alles is kunst! In dit boek leer je de grootste kunstenaars kennen. Je leest over hun beroemdste kunstwerken, hun stijl en hun techniek en gaat vervolgens zelf aan de slag. Treed jij in hun voetsporen?
€ 19,99 | 128 pag.

NEE, ik heb aan pen en papier genoeg

waarbij ik ook sportief bezig ben

Oeps! Het zou zomaar kunnen dat jij een schrijver bent. Jouw hoofd zit vol verhalen. Dat heeft Katinka uit *Hoe ik per ongeluk een boek schreef* ook. Maar hoe zet je die op papier? Katinka heeft het geluk dat ze tegenover een beroemde schrijver woont, die haar wel schrijffles wil geven. En jij hebt het geluk dat je met Katinka mee kunt lezen. Voor je het weet heb je per ongeluk een schrijfcursus gehad - dit boek leest namelijk vooral als een mooi verhaal. Dubbel inspirerend voor schrijvers in spe!
€ 14,99 | 132 pag.

JA

JA

JA

waarbij ik mijn eigen regels maak

NEE, dat doe ik wel in m'n vrije tijd

Jij bent creatief, sportief, een echt podiumbeest en je zit vol energie. Gooi het eruit: dans! Wie weet past het wel bij jou om balletdanser te worden, zoals de vader van Maxime in *Dans!* Maxime danst zelf ook, en dat is niet altijd makkelijk. Wordt ze ooit zo goed als haar beroemde vader? En wil ze haar leven echt wel wijden aan de dans? Leef mee met Maximes zoektocht: zou zo'n toekomst bij jou kunnen passen?
€ 14,99 | 166 pag.

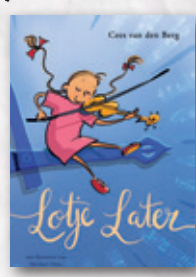
NEE, ik wil eerst weten welke regels er al bestaan

Misschien ben je er nog niet helemaal uit wat je later wilt worden. Maar betekent dat dat je verloren bent? Nee hoor! Je hebt nog alle tijd. Als je de dingen blijft doen die je leuk vindt, zit je altijd goed. Een mooi boek lezen, bijvoorbeeld. Tip: *Het verloren meisje*. Iris is nog niet zoveel bezig met wat ze later wil worden. Ze houdt zich vooral bezig met de vraag wie Coral toch is: een meisje op een oude foto, dat sprekend op Iris lijkt. En met haar oma, Mimi, die steeds vreemdere dingen doet... Een mooi en spannend verhaal om je in te verliezen!
€ 15,99 | 272 pag.

Een betere wereld begint bij jezelf. Bij jou! Jij denkt er graag over na hoe de dingen beter kunnen worden geregeld. Ivo heeft dat ook, en wil later baas van de wereld worden. Maar wordt de wereld wel automatisch beter als je je eigen regels kunt bedenken? Als Ivo en Mila een zwerfver tegenkomen die beweert dat hij de baas van de wereld is, worden ze aan het denken gezet. Hij laat zien dat iedereen voor de wereld verantwoordelijk is. Op welke manier word jij wereldverbeteraar?
€ 14,99 | 216 pag.

Jij maakt graag mooie dingen en houdt ervan als alle ogen op jou zijn gericht. Misschien schuilt er wel een beroepsmuzikant in jou! Lotje weet dat zeker: ze wil violiste worden, dat voelt ze tot in haar tenen. Helaas komt wat ze voelt alleen niet uit haar vingers. Maar Lotje geeft niet op. En als ze een viool krijgt van een man met een woonwagen, klinkt het precies zoals ze het voelt. Lees over Lotjes belevenissen en ontdek misschien meer over wat je later zelf wilt worden, in *Lotje Later*.
€ 14,99 | 144 pag.

Jij kunt niet tegen onrecht. Gelukkig is er een systeem waarmee dat zo veel mogelijk kan worden voorkomen; dat van de rechtspraak. In *De zweetvoetenman* lees je daar alles over, aan de hand van waargebeurde verhalen. Mocht je nog twijfelen of het recht niet saai is, dan helpt dit boek je daar wel van af! Het is spannend, grappig, ontroerend en soms zelfs regelrecht bizar. Houd jij je later bezig met vragen als 'Wat als je per ongeluk de verkeerde vermoordt?', 'Heeft een hond inspraak?' en 'Mag je je eigen fiets terugstelen?'
€ 24,99 | 248 pag.

Werken bij
de uitgeverij...

DE RECHTENMEDEWERKER

Een boek maak je bij Lemniscaat niet alleen. Van redacteuren die het schrijven begeleiden tot vertegenwoordigers die ervoor zorgen dat de boeken in de boekhandel te koop zijn: achter de schrijvers en illustratoren staat een heel team. In dat team hebben alle mensen hun eigen taak. Maar wat doen ze nou precies? Om die vraag te beantwoorden, nemen we je in elk STACH-nummer mee achter de schermen van de uitgeverij. Dit keer neemt Robin van der Gaag je mee in zijn rechtenwereld.

Hoi Robin! Jij werkt als rechtenmedewerker bij Lemniscaat. Wat houdt dat eigenlijk in?

Als een auteur of illustrator een boek heeft gemaakt, dan raken andere mensen vaak geïnspireerd om iets met dat verhaal of met die illustraties te doen. Ze willen er bijvoorbeeld een toneelstuk of film van maken of een mooie ansichtkaart. Of een buitenlandse uitgeverij wil het boek uitgeven in hun

taal. Daar moeten ze natuurlijk wel toestemming voor vragen en dan komen ze bij mij terecht. Ik bespreek namens de rechthebbenden, een moeilijk woord voor de makers en de uitgeverij, de voorwaarden. Dus waar zoiets aan moet voldoen. Daarbij kun je denken aan hoelang ze zo'n ansichtkaart mogen verkopen.

Wat vind je het leukst aan je baan?

Ik vind het heel erg tof als een van onze mooie boeken in een andere taal verschijnt. Dat kinderen aan de andere kant van de wereld óók dit boek lezen. De onderwerpen gaan over de grenzen heen. Verrassend en leuk om te bedenken dat zij net als wij op een bepaalde manier naar de wereld kijken. Veel van onze klassiekers worden vertaald: van *Oorlogswinter* van Jan Terlouw tot *Kruistocht in spijkerbroek* van Thea Beckman. En in zoveel verschillende talen: Japans, Koreaans, Venezolaans, noem het maar op. Ook cool is het als een boek wordt verfilmd. Daar gaat veel tijd en moeite is zitten, maar het resultaat is extra leuk. Kinderen die misschien niet zo graag lezen, leren zo ook het verhaal kennen. Een paar beroemde films? Dat zijn natuurlijk *Oorlogswinter* en *Koning van Katoren*!

Robin met de Russische vertaling van *Kruistocht in spijkerbroek* (Thea Beckman)

En wat vind je het minst leuk om te doen?

Eigenlijk vind ik alles leuk, maar als ik toch iets moet noemen... het opstellen van contracten. Dat kan best saai zijn. Als ik alle afspraken op papier zet, dan moet dat in een bepaalde taal. Daar komen veel juridische termen bij kijken. Oei, weer zo'n ingewikkeld begrip. Wist je dat ik soms advies haal uit *De zweetvoetenman* van Annet Huizing? Dat boek gaat over recht - hoe toepasselijk! Een bijzonder project waar we met iedereen bij Lemniscaat hard aan hebben gewerkt. Daar zijn wij nog steeds erg trots op. Voordat ik rechtenmedewerker bij Lemniscaat was, had ik een andere baan. Misschien, als ik *De zweetvoetenman* als kind had gelezen, had ik gelijk geweten wat ik graag wilde worden. Ook als je advocaat of rechter zou willen worden is dit boek een aanrader!

Veel Lemniscaatboeken zijn in andere talen dan het Nederlands verschenen. Welke vertaling vond je het gaafst om te regelen?

Het is natuurlijk een beetje flauw om te zeggen, maar ik vind alle talen leuk. En dan vooral de voor mij een beetje vreemde talen. Noord-Macedonisch bijvoorbeeld. Dat had ik nog nooit gezien. Het ziet er heel mooi uit. Ook onze Spaanse vertalingen vind ik erg leuk. Spaans is een wereldtaal en wordt overal gelezen. Onze Spaanse boeken gaan niet alleen naar Spanje, maar ook naar landen als Colombia en Mexico. Een Arabische vertaling hebben we nog niet. Dat zou ik graag willen regelen. De prentenboeken van Mark Janssen en Marije Tolman in het Nepalees zijn ook tof, trouwens. Dat ziet er zo mooi uit, met veel krullen en zo.

De Hongaarse vertaling van *Koning van Katoren*

Robin met de Engelse vertaling van *Oorlogswinter* (Jan Terlouw)

Mag je al iets verklappen over een theaterstuk of film gebaseerd op een van de Lemniscaatboeken?

Jullie willen natuurlijk een leuk nieuwtje! Dat kan ik gelijk geven, hoor. *Koning van Katoren* wordt in het Japans vertaald. Dat boek komt in 2022 uit. Het verhaal van Stach in het Japans. Dat is toch tof? Op de achtergrond ben ik ook bezig met films en theaterstukken. Als ik daar meer over mag zeggen, horen jullie het natuurlijk als eerste!

Wat zou je kinderen aanraden die ook rechtenmedewerker willen worden?

Het belangrijkste is om je hart te volgen. Zorg dat je werk vindt dat echt leuk is. Als je van boeken, mensen en verhalen houdt, dan zit je bij een uitgeverij zeker goed. Wat ik superleuk vind aan mijn baan als rechtenmedewerker is dat je het doet voor de makers. Je helpt auteurs en illustratoren. Het zijn echte kunstenaars. Ze weten me steeds te verrassen en te inspireren. De auteurs en illustratoren worden heel erg blij van wat je voor ze doet en dat maakt mij dan weer trots. Hoe ik dat vier? Heel stilletjes. En misschien wel met een rondedansje op kantoor. ;-)

• 10 KEER SMULLEN MET... •

CITRUSFRUIT

CAKE

Spatel wat zeste door het beslag of leg dunne plakjes citrusfruit op de bodem van een bakblik voor je het vult.

MARINADE

Meng sap en zeste van een citroen met olijfolie en een snufje gedroogde oregano of tijm en laat blokkjes kip er minstens een halfuur in trekken.

GREMOLATA

Strooi een mengsel van zeste, flijngehakte peterselie en knoflook over stoofvlees.

LIMONADE

Pureer stukken citrusfruit samen met water en suiker in de blender, giet het vocht door een zeef in een kanaf en schenk er naar smaak extra water bij.

GROENTEN

Voeg een scheutje citroensap toe aan het kookvocht van bijvoorbeeld peen of andere wortelgroenten, samen met een klontje boter en een snufje zout en suiker.

PASTA

Meng de zeste en het sap van een halve citroen met een kopje olijfolie en een handje Parmezaanse kaas en schep dat door gekookte spaghetti.

SOEP

Geef je soep een boost met een kneepje citroensap.

DRESSING

Meng één deel citrussap met drie delen olie en voeg er naar keuze flijngehakte sjalotjes, verse kruiden, knoflook of honing aan toe.

TACO'S

Serveer pattjes limoen bij je Mexicaanse specialiteit en merk hoe een kneepje sap het gerecht opfrist.

SUIKER

Meng zeste met suiker en strooi dit over een schijf ananas, papaja of mango.

• 10 KEER SMULLEN MET... •

APPELS & PEREN

ONTBJT

Rasp een appel of peer boven je pap of muesli en strooi er kaneel over.

CRUMBLE

Schil en hak appels of peren, bedek ze met deegkruimels en bak ze in de oven.

CAKE

Spatel vlak voordat je het blik in de oven zet stukjes appel of peer door het beslag.

SALADE

Hussel blokkjes peer of appel samen met verkruimelde kaas en geroosterde noten door je salade.

TOSTI

Meng geraspte kaas met geraspte appel of peer en beleg er het brood mee voor je het brood in het tosti-ijszet legt.

IJS

Pocheet geschilde appels of peren in water met wat suiker en specerijen of limoenzeste en serveer ze met een bolletje ijs.

QUICHE

Leg dunne plakjes fruit op de bladerdeegbodem voordat je er een vulling met een uitgesproken kaassoort en wat tijm in de vorm schenkt.

VULLEN

Vul van het klokhuis outdane appels of peren met noten, boter, suiker en specerijen en bak ze in de oven tot ze zacht zijn.

COLESLAW

Snij appels of peren in dunne reepjes, meng ze met gesnipperde kool en peen en roer er mayonaise door.

WORST

Bak stukjes appel mee in een ovenschotel van verse worst, gesneden ui en aardappels.

• 10 KEER SMULLEN MET... •

BESSEN

IJSPARELS

Frrok met een dessert van bevroren besjes met gesmolten witte chocolade erover.

SMOOTHIE

Pureer je favoriete besen samen met yoghurt, banaan of avocado en een drupje honing.

VINAIGRETTE

Meng gepureerde aardbeien of frambozen met honing, olie en azijn en besprenkel er een avocado of hartige salade mee.

SALS

Maak van besen die op moeten een puree met wat poedersuiker en schenk dit over een bolletje ijs of meringue met slagroom.

IJSJE

Plet of pureer wat besen samen met een snuffe striker, schep er Griekse yoghurt bij en trek met een vork wat strepen, schenk dit in ijslollyvormpjes en leg ze in de vriezer.

ONTBJTOMELET

Bak een omelet en vul hem met gesneden besen, een drupje honing en een snufje kaneel.

SALSA

Meng gesneden aardbeien met maïskorrels, gehalveerde kerstomaatjes, verse kruiden, limoen sap en olijfolie en dip je tortillachips erin.

SALADE

Hussel besen, verkruimelde fetta, geroosterde pijnboompijtes en jonge spinazieblaudjes door elkaar.

CHUTNEY

Sudder bramen of bosbessen met gehakte ui, kaneel, azijn en bruine op laag vuur tot ze uit elkaar vallen, laat het mengsel afkoelen en serveer het bij worst of kaas.

CHEESECAKE

Leg flijngestampte koekjes onder in een glas, lepel er dikke Griekse yoghurt of kwark overheen en eindig met een laag besen en een drupje honing.

Uit:
Een wereld vol lekkers
 Laura Gladwin & Zoë Barker
 Vertaald door Lydia Meeder & Barbara Zuurbier
Het boek voor alle foodies, en dat iedereen in een foodie verandert
 € 19,99 | 96 pag. | Verschijnt in november

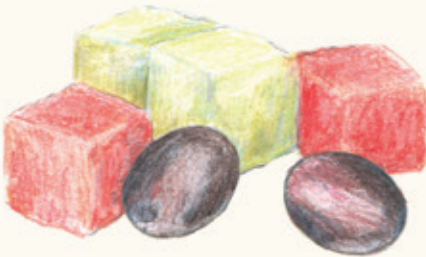
Nieuwsgierig naar dit boek?
 Scan de QR-code voor meer informatie en extra's:

• 10 KEER SMULLEN MET... •
DRUIVEN, VIJGEN & MELOENEN

IJSBLOKJES

Leg blokjes meloen of hele druiven in de vriezer, als verkoelend tussendoortje op warme dagen.

OVENSCHOTEL

Voeg tijdens het bakken van woesties gehalveerde rode druiven en rode uien toe om een heerlijk, stroperig glazuur te krijgen.

DESSERT

Besprenkel gehalveerde druiven met wat olie, rooster ze in de oven en serveer ze met ijs.

SALADE

Meng druiven of vijgen met een bittere bladgroente, kaas of kip en geroosterde walnoten.

KAASPLANKJE

Serveer wat druiven of vijgen bij blauwschimmelkaas als roquefort of stilton.

GARNITUR

Snij vijgen kruislings in, besprenkel ze met honing, strooi er gehakte noten over, bak ze in de oven en serveer ze met geitenkaas of vanille-ijs.

BUIDELTJES

Verpak in kwartjes gesneden vijgen samen met wat blauwschimmelkaas in filo-deeg en bak ze in de oven.

AMUSE

Roel een stukje meloen in een plakje zoute ham.

SPIEZEN

Snij verschillende soorten meloen in blokjes en schijf ze op een spies.

SALSA

Voeg flinkehakte watermeloen en muntblaadjes toe aan een verse tomatensalsa.

• 10 KEER SMULLEN MET... •
STEENVRUCHTEN

CRUMBLE

Halveer perziken, nectarines of abrikozen, verwijder de pit, verkruimel er amarettikoebies over, voeg eventueel specerijen toe en bak ze in de oven.

INMAKEN

Los suiker op in hete witte wijnazijn met nootmuskaat, kaneel of gember, voeg er partjes steenvrucht aan toe en laat afkoelelen om later te gebruiken in salades, op sandwiches of als garnering bij kaas en koude vleeswaren.

FRICANDEAU

Schik halve perziken, abrikozen of nectarines in een takje rozemarijn rondom een fricandeau in de braadslee.

CAKE

Leg voor het bakken een laagje gehakte steenvruchten op cakebeslag en bestrooi het met kruimelbeslag.

GALETTE

Leg uitgetolde marsepein op een vel bladendeeg, schik er plakjes steenvrucht op en bak in de oven.

STOVEN

Stoof hele, geschilde steenvruchten met een beetje suiker en aroma naar keuze (roze water, kaneel, vanille of steranijs) en serveer ze met vanille-ijs.

MOES

Laat gehakte steenvruchten zachtjes pruttelen met wat water, suiker en specerijen en serveer ze met rijstpudding of ijs.

SCONES

Gebruik steenvruchten als garnering bij scones met slagroom.

CROSTINI

Beleg dunne sneetjes stokbrood met geitenkaas en zuurvlees ham of verse tijn en versier ze met gehalveerde kersen.

BROWNIES

Roer vlak voordat je het bakblik in de oven zet gehalveerde kersen door het beslag.

• 10 KEER SMULLEN MET... •
TROPISCH FRUIT

BARBECUEBANAAN

Keel de schil in de lengte in, steek er chocoladestukjes tussen en leg de banaan op de barbecue tot het vruchtvlees zacht is.

GRILANANAS

Leg schijven of parten ananas op de barbecue of een grillpan met ribbels, bestrijk ze met een likje boter en strooi er specerijen en bruine suiker overheen.

SALSA

Hak mango en tomaat fijn, voeg er limoen sap en korianderblaadjes aan toe en serveer dit bij kip, toef of vis.

LASSI

Pureer rijpe mango met yoghurt, roer er eventueel kardemompoeder of limoen sap door en schep het mengsel over ijs.

SALADE

Snij een paar soorten fruit in stukjes, besprenkel ze met honing of gemberstroop, voeg er een kneepje limoen sap aan toe en bestrooi ze met gehakte muntblaadjes.

KIP

Roerbak stukjes mango mee in een wokgerecht met kip of laat ze meestoven in een Thaise curry.

CAKE

Spatel gehakt tropisch fruit door een beslag met geraspte kokos erin.

INSTANTIJS

Snij gepelde bananen in stukken, laat ze opvriezen, maak er met de blender een puree van en serveer die direct.

SPIEZEN

Rijg stukken ananas, varkensvlees en rode of groene paprika aan spiesen en grill die op de barbecue.

CURRY

Voeg stukjes ananas of mango toe aan een curry met kokos en flespompen of zoete aardappel.

VOORBEREIDING

Iedere kunstenaar heeft minimaal een vel papier nodig waarop al een grote vorm is getekend (een cirkel, een vierkant, een ovaal, een blop, enz.). Zoek als het mogelijk is zoveel dobbelstenen als er kunstenaars zijn. Als dat niet lukt is één dobbelsteen ook prima! Gebruik voor kinderen jonger dan drie jaar een supergrote dobbelsteen, een toldobbelsteen of trek nummertjes uit een hoed. De kunstenaars werken naast elkaar, ieder met een andere kleur verf of stift.

BLOP ✖

DE WORKSHOP

DEEL EEN

Gooi je dobbelsteen! Welk aantal heb je gegooid? Teken net zoveel ogen in jouw vorm.

Ik vind het een goed idee om de kinderen elke keer dat ze met de dobbelsteen hebben gegooid van papier te laten ruilen, maar als ze hun eigen tekening willen houden, kun je ook voorstellen dat ze van kleur ruilen met hun buurman of -vrouw.

Gooi je dobbelsteen voor de tweede keer! Nu ga je zoveel monden tekenen.

Nog een keer gooien! Dit is het aantal neuzen.

Laten we nu gooien hoeveel armen je moet tekenen.

En deze keer gooien we voor de benen!

Klaar? Zullen we voor de oren gooien?

En om het geheel af te maken, tekenen we de haren! Dit zijn de regels: 1-2 = een beetje haar, 3-4 = gewoon, 5-6 = heel veel haar.

Nu is je monster klaar!

Blij met het resultaat? Wij zijn benieuwd!
Mail een foto van je monster naar stach@lemniscaat.nl of post die met de hashtag #allesiskunst. Vergeet niet @uitgeverijlemniscaat te taggen!

DEEL TWEE

We zijn klaar met de dobbelsteen, maar we gaan nog even door: teken een achtergrond, geef je monster een naam, versier hem en kleur hem in.

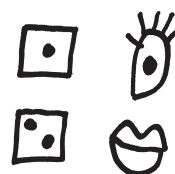
Als een monster af is, kan de kunstenaar er een verhaal en een hele wereld bij bedenken. Waar is het monster? Wie zijn zijn familie en vrienden? Waar woont hij? In wat voor een auto rijdt hij?

Iemand vragen om 'een karakter te bedenken' kan best afschrikken, maar door in de vorm van een spel te tekenen, zullen de deelnemers hun aanvankelijke aarzeling overwinnen. Uit de onverwachte combinaties komen vaak juist de meest verbazingwekkende resultaten voort.

• • • • **VARIATIES** • • • •

Voeg ze samen: laat de kinderen hun monsters op één lange rol papier tekenen. Als de monsters klaar zijn, kunnen ze de achtergronden in elkaar over laten lopen tot een grote monsterwereld!

Verander het spel: je kunt ook aan ieder aantal op de dobbelsteen een vorm toewijzen (1 = oog, 2 = mond, 3 = neus, 4 = oor, 5 = arm, 6 = been). Blijf de dobbelsteen gooien totdat het monster alle vormen een keer heeft gekregen. Je kunt ook twee, drie of zes dobbelstenen tegelijk gooien (waarom niet?) - misschien gooi je je monster wel in één worp!

Werk samen: de groep kan samen een groot monster maken, de deelnemers voegen om beurten een vorm toe die ze hebben 'gegooid'.

Misschien verzin je zelf ook wel nieuwe regels. (Ik hoor ze graag!)

Uit:
Kunstworkshops voor kinderen
Hervé Tullet
Vertaald door Jesse Goossens
*Dit boek spettert van de ideeën en
garandeert een middag vol plezier én
met schitterende resultaten*
€ 22,50 | 67 pag.

Nieuwsgierig naar dit boek?
Scan de QR-code voor meer
informatie en extra's:

Caleidoscopische camouflage

Heb je wel eens gehoord van de helmvanga, de Schlegels asitie, de madagaskarwever, de komeetstaartvlinder of de tomaatkikker? Dat zijn maar een paar van de unieke dieren die zich in dit bos hebben verborgen, samen met tien slim vermomde kameleons! Kun jij ze vinden?

Uit:
Meesters in vermomming
Marc Martin
Vertaald door Steven Blaas
Ontdek dieren die imiteren en zich camoufleren:
een zoekboek recht uit de natuur
€ 14,99 | 56 pag. | Verschijnt in december

Nieuwsgierig naar dit boek?
Scan de QR-code voor meer
informatie en extra's:

Schuld & Vlinders

SIMONE VAN DER VLUGT

‘Ik ging net vet af bij wiskunde,’ zegt het meisje somber. ‘Ik snap helemaal niks van dat vak.’

Zoë kijkt opzij. Naast haar staat Renske, het meisje uit haar klas naast wie ze bijna was gaan zitten. Ze is een kop kleiner dan Zoë en heeft moeite om vooraan bij de balie te komen.

Het is pauze. Zoë heeft er al drie lesuren op zitten en met niemand een woord gewisseld. Zodra de bel ging, pakte ze iedere keer snel haar tas in en verliet als een van de eersten het lokaal. Aangezien ze er niets voor voelde om sneu in haar eentje voor het volgende lokaal te staan wachten, dook ze iedere keer de toiletten in om er op het laatste moment pas uit te komen. Maar nu staat Renske naast haar in de rij om iets te eten te kopen. Zoë neemt haar ongemerkt op. Renske glimlacht maar haar gezicht is betrokken. Ze heeft in het vorige uur, bij wiskunde, de beurt gekregen en het volledig verknald.

‘Wiskunde is een van mijn beste vakken,’ zegt Zoë. ‘Als je wilt kan ik je wel helpen.’

Fout! Niet te vriendelijk zijn en geen onnodige contacten leggen, had ze met zichzelf afgesproken. Gewoon naar school gaan om te leren, en dan weer naar huis. Dit is haar eerste pauze deze dag en ze breekt nu al met haar eigen regels. En tot overmaat van ramp staat ze nog op te scheppen ook.

Gelukkig vat Renske het zo niet op. Ze glimlacht dankbaar maar zegt dat Zoë zich beter de moeite kan besparen en dat het zonde van haar tijd zou zijn.

‘Oké.’ Zoë doet een stap naar voren zodat ze bij de balie staat. Ze wacht tot ze aan de beurt is en bestelt een broodje ham en een beker melk. Niet lang daarna wordt haar bestelling naar haar toe geschoven en staat ze er aarzelend mee in haar handen. Op Renske wachten of weglopen?

Ze kiest voor het laatste. Ze heeft er niets op tegen om in haar eentje te staan eten. Staan, want alle tafeltjes in de kantine zijn bezet.

Een aantal klasgenoten heeft er een tafel in beslag genomen, een ander groepje zit op de grond en

ze spot ook een paar bekende gezichten in de hal. Tijmen is nergens te zien.

‘Kom, dan gaan we daar zitten.’ Renske duikt naast haar op, een broodje kroket en een blikje cola in haar handen, en knikt naar het groepje dat op de grond zit.

‘Nee, ik ga naar buiten.’ Zoë draait zich om en loopt de kantine uit. Ze voelt dat Renske haar verbaasd nakijkt en even voelt ze zich schuldig. Dan vermant ze zich, loopt de hal door en duwt de zware buitendeur naar het schoolplein open.

Op dat moment ziet ze haar. Evi. Ze staat met haar rug naar haar toe, maar ze herkent haar aan haar bruine paardenstaartje dat bij iedere hoofdbeweging op en neer danst. Ze vormt het middelpunt van een groepje waar ze met levendige gebaren iets staat te vertellen. Ze staat een heel eind verderop, maar Zoë kan haar hoge schaterlach duidelijk van alle andere stemmen onderscheiden.

Ook al staat ze buiten, er lijkt opeens maar heel weinig zuurstof in haar omgeving te zijn. Zoë staart naar het groepje, maar het beeld trilt voor haar ogen, als hitte boven het asfalt. Haar huid lijkt strakgetrokken te worden, haar armen en benen voelen slap aan en haar hart bonst als een vuist tegen haar ribbenkast.

Pas als het meisje zich omdraait, wordt de betovering verbroken en voelt Zoë zich beetje bij beetje weer tot zichzelf komen. Het is Evi niet. Natuurlijk is het Evi niet, hoe zou het Evi kunnen zijn?

Nog natrillend laat Zoë zich op de bagagedrager van een fiets zakken en neemt een hap van haar broodje ham. Ze moet iets eten voor ze flauwvalt. Die waanvoorstelling komt gewoon omdat ze vanochtend alleen een cracker heeft gegeten.

Terwijl ze eet kijkt ze met nietsziende ogen voor zich uit. Ze denkt aan Evi, aan haar oude leventje en aan wat hun overkomen is. Of eigenlijk denkt ze daar niet speciaal aan. Dat is niet nodig, want

de beelden zitten altijd in haar hoofd. Het maakt niet uit hoeveel tijd er verstrijkt, haar geest spoelt razendsnel iedere dag, ieder uur, iedere minuut terug tot dat ene moment.

Uit haar ooghoeken slaat ze het meisje met de bruine paardenstaart gade. Ze heeft zich half omgedraaid zodat Zoë een deel van haar gezicht kan zien.

Ze merkt dat haar gestaar niet onopgemerkt blijft. Het meisje wordt aangestoten door haar vriendinnen, die beschuldigend in Zoë's richting knikken. Zoë wendt haar gezicht af, maar het is al te laat. Het meisje komt met kordate pasjes op haar af, gevolgd door haar vriendinnen.

‘Hé!’ zegt ze.

Zoë kijkt onverschillig in de richting van het meisje. Ze heeft een lichtbruin leren jasje aan dat goed kleurt bij haar bruine haar. Ze draagt veel make-up, sieraden en ze geeft een stukje van haar blote buik prijs aan de koude buitenlucht.

Zoë kijkt het meisje onderzoekend aan. Van dichtbij is de gelijkenis minder groot, maar nog altijd treffend genoeg.

‘Waarom zit je de hele tijd naar me te kijken? Heb ik soms iets van je aan?’ informeert het meisje op hoge toon.

‘Nee, sorry hoor.’

‘Sorry? Wat heb ik daaraan? Kijk voortaan lekker voor je! Ik hou er niet van als mensen naar me staren.’

Zoë haalt haar schouders op. ‘Je lijkt op iemand die ik ken, dat is alles.’

‘Op wie dan?’

‘Op een vriendin van me.’

‘En wie is dat?’

‘Je kent haar toch niet,’ zegt Zoë.

‘Julia kent iedereen,’ zegt een van de vriendinnen.

‘Nou, háár niet,’ merkt Zoë op.

Het meisje knijpt haar ogen tot spleetjes. ‘Nou, zeg op. Wie is het?’

‘Een vriendin van me uit Gouda. Ik ben hier pas komen wonen,’ legt Zoë geduldig uit.

‘Een vriendin van jou? En daar lijkt ik op?’ Julia's stem klinkt spottend en haar vriendinnen beginnen te lachen.

Zoë kijkt haar onbewogen aan en wendt dan ongeïnteresseerd haar gezicht af.

‘Nee, bij nader inzien toch niet,’ zegt ze.

De rest van de dag heeft Zoë moeite om zich op de lessen te concentreren.

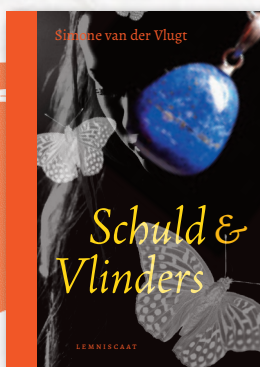
Behalve alle informatie die de leerkrachten opdreunen, voelt ze ook van alles in de klas hangen en dat leidt af. Zo aandachtig mogelijk schrijft ze de leerstof op het schoolbord over in haar schrift. Met ieder woord danst een ander woord ertussendoor.

Evi, Evi, Evi.

Als de leraar iets uitlegt, staart Zoë afwezig naar het schoolbord.

Ze kijkt zo lang naar het oppervlak dat het de hele klas lijkt te vullen. De woorden van de leraar vervormen tot een brij monotone klanken, als golven die breken op het strand. En in hetzelfde ritme komen de herinneringen.

Ze zitten altijd in een hoekje van haar geest verstopt, klaar om tevoorschijn te springen. Zoë weet dat ze zich moet verzetten, maar ze kan ze niet tegenhouden. Ze wordt onbarmhartig teruggesleurd naar die zonnige zaterdag in de lente van vorig jaar.

Uit:
Schuld & Vlinders
 Simone van der Vlugt
Een heerlijke omnibus voor de donkere dagen
 € 17,99 | 312 pag.

Nieuwsgierig naar dit boek?
 Scan de QR-code voor meer informatie en extra's:

Het winnende vervolgverhaal van **Freek**

*Voor het allereerste nummer van STACH schreef auteur Cees van den Berg het begin van een kort verhaal over Joppe, die wordt achternagezeten door pestkop Acco. Even daarvoor heeft hij Lalah leren kennen, die toverfee in opleiding is en per ongeluk haar toverstokje bij Joppe heeft laten liggen. Daar hebben Acco en zijn vrienden ook wel oren naar. Weet Joppe uit de handen van zijn achtervolgers te blijven? Lees het in dit vervolg van **Freek Slagter** (11 jaar) uit Soest!*

Echt niet! Ik spring op mijn fiets en stuif weg. Als ik omkijk, zie ik dat ik word achtervolgd door Acco en zijn bende. Ze komen gevaarlijk dichterbij. In paniek zie ik dat ik een doodlopende straat in ben gefietst. Ik spring van mijn fiets en probeer weg te rennen maar ze zijn er al, ik kan niks meer doen. Een paar seconden denk ik na en ik weet dat het zwarte stokje mijn enige uitweg uit deze benarde situatie is. Ik grijp het stokje en roep: 'Verdwij van deze planeet!'

Ik knijp mijn ogen dicht als ik Acco en zijn vriendjes op mij af zie stormen. Dan hoor ik een poef en zijn ze weg, verdwenen in het niets. Eerst vroeg ik mij af waar ze zijn - maar wat boeit het, ik ben veilig, verlost van de pestkoppen. Ik voel me wel moe en besluit straks thuis meteen naar bed te gaan. Maar eerst moet ik het magische stokje nog verstoppen. Ik bedenk me dat niemand het zou vinden als ik het in het kippenhok verstop.

Als ik de volgende ochtend naar beneden kom, staat mam mijn ontbijt klaar te maken. 'Hey Joppe, heb je lekker geslapen? Heb jij gisteren toevallig Acco nog gezien? In de groepsapp hebben zijn ouders verteld dat hij al sinds gisteren vermist is. De politie is al de hele avond en nacht op zoek naar hem en zijn vrienden.'

Ergens had ik nog de hoop dat alles een slechte droom was, maar ik ben in één keer klaarwakker: de jongens die ik gisteren weg-gewenst heb zijn echt weg, vermist. Er is een enorme zoekactie, er hangt zelfs een politie-helikopter boven hun dorp.

Ik moet iets gaan doen, dit is nooit mijn bedoeling geweest, die arme ouders. Aan de ontbijttafel probeer ik rustig te blijven en na te denken over hoe ik dit kan oplossen. Het zwarte stokje, natuurlijk het zwarte stokje, daarmee kan ik alles weer terugdraaien. Als ik klaar ben om naar school te gaan, loop ik on-

gezien niet naar het fietsenhok maar naar het kippenhok achter in de tuin. Ik heb het gevoel dat iemand naar mij kijkt, maar ik zie niemand. Tot mijn grote schrik staat het kippenhok open. Wat is hier aan de hand? Waar ik het stokje heb neergelegd, ligt het niet meer. Met mijn handen voel ik door het hele nachtverblijf van de kippen, maar het enige wat ik vind is stro en heel veel kippenstront...

De paniek slaat nu echt toe, ik probeer rustig te blijven en na te denken. Ik schrik me een ongeluk als ik ineens een brommer hoor optrekken. Ik ren naar de weg en zie in de verte een geelroze schim wegscheuren.

De weken gaan voorbij. Joppe komt op een zaterdagochtend terug van volleybaltraining als zijn vader voor de televisie zit voor een extra uitzending van het journaal. NASA heeft het grootste nieuws van de eeuw: ER IS LEVEN OP MARS! De Perseverance Rover heeft camerabeelden doorgestuurd waarop duidelijk drie levende wezens zichtbaar zijn...

Met deze originele invulling wint Freek het boekenpakket met drie Lemniscaat-boeken naar keuze. Een eervolle vermelding gaat naar **Amarens Pirir Avila** en **Mick Ramler**: met hun verhalen winnen ze Paloma, het nieuwe boek van Cees van den Berg.

Van harte gefeliciteerd, alle drie!

Heb jij niet gewonnen? Niet getreurd: we hebben al een nieuw verhaal voor je klaarstaan.

Maak het verhaal van Margaretha van Andel op de volgende pagina af (max. 500 woorden) en mail het **voor 1 november 2021** naar stach@lemniscaat.nl om mee te doen aan de schrijfprijsvraag. Niet alleen maak je zo kans op een boekenpakket, het beste verhaal wordt gepubliceerd in het volgende nummer van *STACH*. De wedstrijd is bedoeld voor kinderen tot en met 13 jaar.

Veel schrijfplezier!

Prijsvraag

Maak het verhaal af van...

Margaretha van Andel

Op de vorige pagina lees je hoe je meedoet!

In iedereen schuilt een verhalenverteller. Laat je fantasie de vrije loop en voor je het weet kom je met de wildste ideeën! Dat gebeurde ook schrijfster en vertaalster Margaretha van Andel. Speciaal voor STACH schreef ze een kort verhaal. Maar oef... hoe zou het aflopen?

DE KIES VAN HEKS KNOLLEBOL

Heks Knollebol zat jammerend aan de tafel in haar heksenhol, met haar hoofd in haar knoestige handen. Ze had kiespijn. En niet zo'n beetje ook. Het was zo'n kiespijn die klopt en bonkt en door je kaken vlamt tot je er helemaal gek van wordt.

'Auwauwauwauw,' kreunde de heks, terwijl ze haar hoofd heen en weer schudde.

Om haar heen zaten alle heksen uit de buurt, negen stuks in totaal. Negen en een half eigenlijk, want er zat ook nog een jong heksje bij, maar dat telde eigenlijk niet mee. Jonge heksen mochten zich nergens mee bemoeien. Die moesten luisteren en gehoorzamen. Praten was alleen toegestaan met speciale permissie. Dat gebeurde niet vaak.

'Oehoehoeoeoe...' kermde heks Knollebol, en alle heksen kermden zachtjes mee, want ze wisten het ook niet meer.

Alles, maar dan ook alles hadden ze geprobeerd. Gekookte paddenpoten, slakkenslijmers, reuzelpeuzel, en natuurlijk de sterkste toverspreuken die er bestaan. Alles. Maar niets hielp. 'Het doet zo zee-hee-heer,' huilde de heks. 'Doe iets, doe iets, doe iets...' Dikke tranen drupten langs haar harige kin en plensden op het tafelblad.

Het jonge heksje, dat Peulemijn heette, keek met grote ogen toe. 'Misschien...' begon ze voorzichtig.

'Mond dicht,' krijsten alle heksen in koor.

'Maar ik heb...'

'Mond dicht!'

'Maar ik heb een idee, luister...'

'En nu is het klaar!' De oudste heks schoot over-eind, greep Peulemijn bij haar nekvel en sleurde haar naar de hoek van het hol. 'Hier mag je de rest van de

dag blijven staan. Dat zal je leren die nieuwsgierige prikneus van je in groteheksen zaken te steken.'

De heks ging weer terug naar de tafel.

'Auerde-auwerde-auw,' snikte heks Knollebol. 'Wat moet ik doen? Help me toch.'

Een nieuwe pijscheut flitste door haar mond. Ze gaf zo'n harde gil dat het glas dat voor haar stond in duizend stukjes uiteensprong.

Een secondelang was het stil.

Toen klonk het zacht: 'Ik heb een idee. Echt.'

'Mond dicht!' krijsten de negen heksen.

Peulemijn perste haar lippen op elkaar.

Heks Knollebol steunde en kreunde. 'Help me toch, help, help, help...'

'Eh,' zei een van de heksen. 'Ik moet weer terug naar m'n eigen honk. Ik moet mijn knekelsoepje op het vuur zetten, bedenk ik nu.' Ze stond op en liep zo snel weg dat het leek alsof ze vluchtte.

'O, is het al zo laat,' riep een ander. 'Dan moet ik ook aan de slag.'

'En ik moet, eh, nog twaalf spinnen vangen...'

Een voor een haastten de heksen zich weg, tot alleen heks Knollebol nog over was. En Peulemijn natuurlijk, want die stond nog in de hoek.

'Aaaaai aiaiai,' jammerde heks Knollebol. Hete pijscheuten knetterden door haar kaken. 'Ik houd het niet meer uit.'

Ze sprong op en haar stoel kletterde op de grond. Met twee grote stappen was ze bij Peulemijn. Ze greep de kleine heks onder haar armen en tilde haar op. Haar ogen gloeiden.

'Je idee! Zeg het, zeg het, zeg het!'

WOORDZOEKER

ALINEA
AVONTUUR
BEROEP
BLADZIJDE
BOEKENKAST
BOEKENLEGGER
BOEKHANDEL
BOEKVERSLAG
BOMEN
BOSWACHTER
BRIEFGEHEIM
BIJZONDER
DINO
DRAAK
EZELSOOR

FANTASIE
FRIETJE
GOZERT
GRAPPIG
HASSE
HEKSEN
HELD
HOOFDSTUK
INSPIRATIE
INTERVIEW
KATOREN
KEIZER
KLASSIEKER
KONING
KRUISTOCHT

LEESPLEK
LETTERS
LUNA
NAPOLEON
PALOMA
PLANEET
QUIZ
QUOTUM
RECEPT
SAGEN
SCHILDEREN
SCHOOL
SCHRIJVEN
SPANNEND
SPROOKJE

STIEKEL
TAAL
TEKENEN
TEKENTAFEL
TERLOUW
THOR
TIES
UITGEVERIJ
VIRUSLAB
VLO
VOORLEZEN
WATER
WETENSCHAP
WOONBOOT

N	G	O	Z	E	R	T	B	V	O	O	R	L	E	Z	E	N	T	I	J	K
S	E	R	L	B	Q	G	H	O	O	F	D	S	T	U	K	S	R	S	A	
E	P	R	A	U	I	J	E	N	E	M	N	V	S	E	W	A	E	C	P	A
B	D	A	O	P	J	Z	S	I	E	E	R	E	E	K	V	H	R	R	R	
K	O	T	N	T	P	S	O	N	N	E	N	I	N	E	I	E	E	O	D	
R	U	S	E	N	A	I	E	N	T	O	V	E	G	L	K	T	C	O	L	
M	O	I	W	H	E	K	G	T	D	R	K	T	D	E	A	T	E	K	O	
B	R	O	T	A	E	N	E	B	E	E	I	E	I	W	O	E	P	J	O	
F	E	H	S	T	C	L	D	T	O	U	R	S	R	B	N	K	T	E	H	
I	O	R	N	L	K	H	N	B	G	E	S	V	E	A	F	E	A	N	C	
R	K	A	O	W	E	I	T	O	N	A	K	D	G	L	A	N	K	S	S	
L	A	A	T	E	L	Z	S	E	L	T	I	V	G	S	N	T	E	T	P	
O	S	N	R	T	P	Q	E	K	R	Z	R	L	E	U	T	A	I	I	L	
W	C	A	U	E	S	U	I	H	D	I	N	O	L	R	A	F	Z	E	A	
U	H	P	U	N	E	I	T	A	R	I	P	S	N	I	S	E	E	K	N	
O	R	O	T	S	E	Z	L	N	E	G	A	S	E	V	I	L	R	E	E	
L	I	J	L	N	C	L	B	E	D	L	E	H	E	K	S	E	N	A	L	E
R	V	E	O	H	B	R	I	E	F	G	E	H	E	I	M	N	N	G	T	
E	E	O	V	A	E	N	I	L	A	T	H	C	O	T	S	I	U	R	K	
T	N	N	A	P	W	O	O	N	B	O	O	T	B	A	M	O	L	A	P	

De woorden staan horizontaal, verticaal en diagonaal. De overgebleven letters vormen de oplossing.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Uitgepuzzeld? Stuur de oplossing onder vermelding van je naam en leeftijd naar stach@lemniscaat.nl en maak kans op een geweldige prijs! Er wordt elke eerste woensdag van de maand een winnaar (< 14 jaar) aangewezen.

Gozert geeft raad

Gozert is de leukste, stoerste, coolste vriend die je je maar kunt voorstellen. Als hij verschijnt, wordt een bezoek aan een muf museum een middag vol spanning en actie, duikt er uit een saai slootje een magisch monster op en verandert een opblaasbadje in een tropisch paradijs. En Gozert zit ook nog eens vol goede raad! In Gozert geeft raad geeft hij antwoord op ingewikkelde vraagstukken van STACH-lezers. Wordt het missie afbreken... of heeft Gozert een beter plan?

Lieve Gozert,
Ik heb al heel lang een geheim. Ik durf het niet te zeggen tegen mijn beste vriendinnen, omdat ik bang ben dat ze dan geen vriendinnen willen zijn. Wat moet ik nu doen?
Gr. Anoniempje (12 jaar)

Als het echt goede vriendinnen zijn, dan kun je het gewoon zeggen. Echte vrienden en vriendinnen delen alles met elkaar, zonder dat ze elkaar raar vinden. Tenzij je geheim is dat je graag aan oren van vriendinnen likt. Dan kun je het beter niet vertellen, denk ik. Dan kun je beter stiekem ineens aan die oren likken. Zo komen ze er ook achter en heb jij weer je hobby uit kunnen oefenen. Verder kun je gewoon alles vertellen.

Lieve Gozert,
Ik ben verliefd, alleen weet ik niet hoe ik het moet zeggen. HELP!!
Groetjes, Gozert en Ties 123

Dit is een makkelijke. Goed opletten. Je gaat naar die persoon toe en zegt dan vijf magische woorden: 'Ik ben verliefd op je.' Dat is alles. Als je dit niet durft, dan moet je gewoon lekker vaak samen op missie gaan. Dat is gezellig. Ben je lekker samen. En merk je vanzelf dat die ander ook verliefd op jou is. En al blijkt diegene ineens superstom te zijn, dan duw je hem gewoon in de mond van een maaltijdmonster. Opgeruimd staat netjes.

Hoi aller aller beste beste Gozert,
Ik heb een probleem. Ik vind huiswerk maken niet zo leuk. Hoe kan ik huiswerk leuker maken? Ik heb echt je hulp nodig.
Met lieve groet, Jolijn
(p.s. ik ben een superfan van Gozert)

Als je een superfan van mij bent, dan weet je ook dat missies echt ontzettend belangrijk zijn. Veel belangrijker dan huiswerk. Huiswerk is saai. Vermoeiend. Huiswerk betovert je hoofd zodat je ervan in slaap valt. Dan kan je dus veel beter op een missie gaan. Ga dan de kat van de burens redden. Smijt die trol van de overkant nat. Of verzin er zelf eentje. De juf zal echt wel begrijpen dat een missie veel belangrijker is dan huiswerk. En zo niet. Dan is ze stiekem een heks. En dan heb je een veel groter probleem!

Lieve Gozert,
Ik heb een probleem dat ik snel word afgeleid, want dan kletsen mensen bijvoorbeeld en dan word ik afgeleid.

Dan heb jij een heel nieuwsgierig hoofd. Een hoofd dat altijd alles wil weten. Dat constant luistert als andere mensen praten. Dat meteen om zich heen kijkt als er ergens iets gebeurt. Nieuwsgierige hoofden zijn juist goed. Oké... in de klas mischien niet. Maar je zit niet heel je leven in een klas. Dus dat nieuwsgierige hoofd gaat je nog heel vaak van pas komen!

Beste Gozert,
Mijn buurjongen wil verking maar ik niet. Ik durf alleen geen nee te zeggen. Wat moet ik doen, want ik ben bang dat ik hem kwets. Want hij is wel lief. Gozert, weet jij wat ik moet doen, want ik heb geen idee. HELP! Alsjeblieft.
Groetjes, Anoniempje

Dit is een heel gemakkelijke. Zeg gewoon dat je een geheim agent bent en dat je ieder moment weer kan worden weggeroepen. En dat je allemaal gevaarlijke missies doet, dus dat je niet met iemand verking kan hebben. Of vraag aan je ouders of jullie kunnen verhuizen. Of... of je zegt het gewoon heel lief. 'Hé, buurjongen. Ik vind je cool en wil onwijs graag vrienden zijn. Maar geen verking.'

Hoi beste Gozert,
Ik zit in groep 7, nog ongeveer een jaar en dan ga ik naar de middelbare school. En ik heb daar geen zin in, ik vind het een beetje spannend. Wat moet ik doen?
Groetjes, Jette

Ooooo! Dan komt eerst groep acht nog! Veel te vroeg om je dan daar druk over te maken. Dan heb je nog een heel jaar om te wennen. En... ik heb wel eens gehoord dat de middelbare school veel enger lijkt dan dat hij is. Het is pas twee keer voorgekomen dat er een brugklasser is opgegeten op de eerste dag. Verder nooit. Gewoon voor zorgen dat je bij alle opeetmonsters uit de buurt blijft. Dan komt het vast goed.

Ik heb een probleem, namelijk: als we gaan avondeten, dan lust ik nooit iets. Dan zit ik aan tafel en moet ik kokhalzen van de geur. Gozert, weet jij raad?
Gieke

Weet je waar het woord 'kokhalzen' vandaan komt? Van een kok, met een heel lange hals, die absoluut niet kon koken. Daarom werd iedereen misselijk van het eten en moesten ze kokhalzen. Het probleem is niet dat je nooit iets lust. Het probleem is dat jouw ouders niet kunnen koken. Net zoals de kok met de lange hals. Stuur ze daarom op een kookcursus. Of koop een kookboek voor ze. Of laat ze een echte kok inhuren. En als dat niet meer werkt, dan zit er nog maar één ding op: het zo snel mogelijk naar binnen werken en jezelf daarna belonen met een superlekker toetje.

Kun jij ook wel goede raad gebruiken? Mail je vraag aan Gozert dan naar stach@lemniscaat.nl, en misschien lees je in de volgende STACH wel wat Gozert je adviseert! Als je wilt dat je vraag anoniem wordt geplaatst, kun je dat aangeven in je mail.

Beste Gozert,
Soms kan ik niet in slaap vallen. Dat is echt niet fijn. Ik hoop dat je er een antwoord op hebt.
Groetjes, Anoniempje

Dat heb ik zeker wel. Ik heb dit namelijk eens in een tekenfilm gezien: je moet de allergrootste hamer pakken die je maar kunt vinden. Deze zet je naast je bed. En dan 's avonds trek je je pyjama aan, poets je je tanden en ga je in bed liggen. Als laatste sla je jezelf ongelooflijk hard op je hoofd. Bam! Lekker slapen. Je hoofd kan wel iets bulteriger worden, maar daar heb je vast wel een zelfje voor.

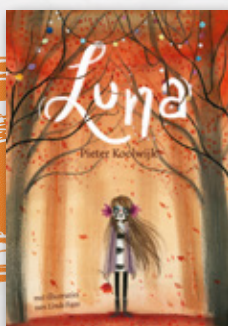
Lieve Gozert,
Ik klets heel vaak en praat heel hard in de klas. Weet jij een oplossing daarvoor?
Liefs, Milou

Wat is dan het probleem? Kletsen is gezellig. En hoe harder je kletst, hoe meer mensen je kunnen horen. Alleen maar handig. Anders moet je steeds alles herhalen wat je zegt. Nu hoort iedereen het gelijk de eerste keer. En als de juf zegt dat je stil moet zijn, dan praat ze dus eigenlijk door je heen. En dat is heel onbeleefd!

Bevraagd met een Zilveren Griffel 2021

Gozert
Pieter Koolwijk & Linde Faas
Wie bepaalt wat echt is?
€ 15,99 | 256 pag.

Luna
Pieter Koolwijk & Linde Faas
Luna is zo gek nog niet!
€ 15,99 | 248 pag.

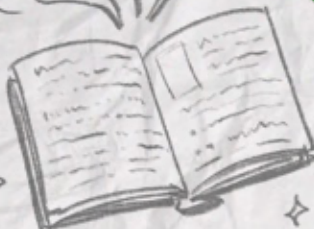

GRATIS

JAN TERLOUW
90 JAAR!

DE JONGEN
DIE MET
DRAKEN
ZONG

de
Woonboot van
ANNET HUIZING

tekenes
VAN
MARK JANSSEN

STICHT

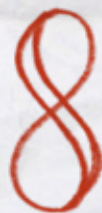
VIRUS
WEETJES

#2

GROOT
BARRIÈRE-
RIF

Govert
geeft RAAD

WWW.LEMNISCAAT.NL

9 789047 762720